

DRUŽINSKO PRAVO

Zgodbica:

Gospa najde dojenčka na pragu – pokliče ali policijo ali pa CSD. Dojenček gre najprej v bolnico na check-in. Potem CSD poskrbi za njegovo namestitev (če se starši ne javijo).

- CSD poišče osebo, ki bo vzela otroka (le-ta ga bo morda hotela kasneje tudi posvojiti)
- KDO so starši? (raziskovanje). Mati je verjetno v hudi socialni in duševni stiski.
- Če bi pri otroku našli zdravstveno izkaznico, sledi vpogled v rojstno matično knjigo, kjer je tudi ime matere. MATI je tista, ki je otroka rodila. Če je mati v zakonski zvezi, potem za OČETA velja materin mož.
- V primeru da ne vemo kdo je otrok:
  - če se mati javi: CSD pogleda okoliščine – ali mati lahko skrbi zanj? Je to v največjo korist za otroka?
  - Če se mati ne javi: otrok gre v posvojitve (preko CSD). To velja tudi, če je bil otrok zlorabljan.
- Če gre otrok v posvojitve:
  - v matično knjigo se vpišejo posvojitelji, če so starši že vpisani, se posvojitelji dopišejo
  - posvojitelji izberejo ime
  - če je otrok že star 10 let in več, se brez njegovega soglasja ne more menjati imena
  - posvojitelji imajo enake pravice kot starši – so socialni starši – pomeni, da bodo izvrševali roditeljsko pravico, skrbeli za njegovo premoženje,...
- Otrok v puberteti – problematičen:
  - vključi se CSD – pomaga z opomini in nasveti (v primeru, da slabo skrbijo zanj)
  - če ga huje zanemarjajo, ga CSD lahko odvzame in da v rejništvo ali zavod
  - v zavod ga lahko dajo tudi, kadar je otrok vedenjsko moten

Ukrepi CSD zasledujejo korist otroka in ne ugotavljajo vzrokov krivde.

Poseg v roditeljsko pravico – odvzem otroka oz. roditeljske pravice. CSD lahko sodišču predlaga odvzem roditeljske pravice.

- otrok (15 let) lahko sam razpolaga s svojim zaslužkom, vendar mora doma prispevati za svoje preživljanje in izobraževanje.
- **Otroka so starši dolžni preživljati do 18 leta oz. dokler se redno šola. Če se tudi po tem redno šola, so ga dolžni preživljati še naprej oz. do dopolnjenega 26 leta. (01.05.2004 – novela zakona).** To pomeni, da otrok redno izpolnjuje svoje obveznosti (redno šolanje).
- PODIPLOMSKI študij se šteje za REDNI študij, vendar NE v smislu vzdrževanja. Diploma je dovolj, da se sam vzdržuje.
- **Rejnik nima dolžnosti preživljanja, ampak imajo to dolžnost starši in to celo, če jim je odvzeta roditeljska pravica.**
- Po zakonu je otrok do 18 leta otrok.
- PREŽIVNINSKI JAMSTVENI SKLAD RS – ni isto, kot če te vzdržujejo starši – velja samo do 18 leta.

V Sloveniji otroci uživajo posebno varstvo. Do preživnin iz sklada so upravičeni tisti otroci, katerih starši ne plačujejo preživnine ali neredno plačujejo. Najprej gre postopek preko izvršbe, šele potem se zaprosi za jamstveni sklad.

Vsak, ki se izredno šola do 26 leta, je upravičen do preživnine.

Novela: če se ne bo šolal redno, starši po 18 letu niso več dolžni preživljati ga (tudi če ima otrok motnjo v telesnem ali duševnem razvoju), ampak ga bo preživljala država. Pri otrocih z motnjami v duševnem in telesnem razvoju redno šolanje pomeni šolanje po programih, ki so prilagojeni njihovim potrebam.

- Otrok (iz primera) konča faks in sklene zakonsko zvezo.
- Gresta na poročno potovanje na smučanje, kjer pade in pridobi hude možganske poškodbe. Ne more več sam skrbeti za svoje pravice in koristi.
- Če ne more skrbeti zase – po zakonu mu sodišče odvzame poslovno sposobnost, nato pa CSD postavi zakonitega skrbnika.
- SKRBNIK so lahko sorodniki, svojci, zakonci.
- CSD postavi (v primeru) ženo za skrbnico.
- Čez nekaj časa se njegovo stanje izboljša (čudež!) in ni več potrebe po skrbniku. Sodišče mu vrne poslovno sposobnost.
- Med tem sta se z ženo odtujila, on najde prijateljico in se odseli.
- Ta zunajzakonska skupnost NI VELJAVNA, kar pomeni, da če prijateljica ostane brez dela in se onadva razideta, ona ne more zahtevati preživljanja.
- Žena, če želi preživnino, mora vložiti zahtevo s tistim trenutkom, ko se on odseli.

LITERATURA IN ZAKONI

ZZZDR – Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih

UREJA:

- zakonsko zvezo
- razmerja med starši in otroki ter med drugimi sorodniki
- posvojitev
- rejništvo
- varstvo mladoletnih otrok (lahko zagotavlja s skrbništvom, ko starši ne morejo skrbeti – če je bil npr. starš mladoleten in nima poslovne sposobnosti)
- varstvo drugih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase in druge (skrbništvo). Skrbnik skrbi za premoženje, ... mladoletnega otroka.

Poslovna sposobnost – pridobi z dopolnjenimi 18 leti starosti

IZJEME:

- **če sklene zakonsko zvezo** (CSD da dovoljenje, če obstajajo pomembni razlogi, npr. nosečnost neveste). Zakonska zveza je sklenjena v tistem trenutku, ko oba pristaneta in s tem trenutkom mladoletnik tudi dobi poslovno sposobnost.

V Sloveniji, če ima 15 let: delna poslovna sposobnost, kar pomeni, da ne more sam sklepati veljavnega pravnega posla, katerega posledice lahko vplivajo na mladoletnika tudi po dopolnjeni polnoletnosti. Nič brez soglasja staršev)

Pod 15 let: ne more sklepati nobenih pravnih poslov – niti kupit sendviča (po zakonu). Je v bistvu posrednik med starši in prodajalcem.

S 15 leti: lahko napiše oporoko ali prizna očetovstvo, če je razsoden.

- **ko nekdo ni sklenil zakonske zveze, ampak je postal roditelj.** Poslovna sposobnost dobi tako, da predlaga sodišču naj mu podeli polno poslovno sposobnost. Le-to dobi, če je dovolj zrel. Osebe se ne da prisiliti, da bi zahtevala poslovno sposobnost. To lahko zahtevata OBA starša, saj sta oba zavezana skrbeti za otroka.

Razmerja med otroki in drugimi sorodniki

Preživninska dolžnost velja le med starši in otroci (v SLO).

Novela 2004- zdaj tudi razmerja med otroci in sorodniki, kar pomeni, da ima otrok pravico do stikov tudi z drugimi osebami, kadar je z njimi družinsko povezan in nanje navezan (sestre, bratje, stari starši,...). Ta oseba je lahko tudi bivši zakonec, ki NI starš otroka, lahko so rejniki, skrbniki,...

PRAVNI VIRI

Delimo:

1. FORMALNI:

A) GLAVNI:

- **ustava**
- **ZZZZDR (ureja samo materialno pravo)**
- **Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih**
- **ZPP (z. o pravnem postopku)**
- **ZNP (z. o nepravdnem postopku)**
- **ZUP (z. o upravnem postopku)**
- **ZRIPS (z. o registrirani istospolni partnerski skupnosti)**

B) DOPOLNILNI:

- **ZOI (z. o osebnem imenu)**
- **ZMK (z. o matičnih knjigah)**
- **ZDRS (z. o državljanstvu RS)**
- **ZSV (z. o socialnem varstvu)**
- **ZNOT (z. o notariatu)**
- **OBMP (z. o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomed. pomočjo)**
- **MEKUOP (evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic) procesne pr.**
- **KOP (konvencija o otrokovih pravicah)**

2. NEFORMALNI: (vplivajo na formalne):

- **pravna znanost**
- **sodna praksa**
- **upravna praksa**
- **običaji (nimajo posebnega vpliva)**

ZZZZDR – glavni vir

NOVELA 2004 – PREŽIVLJANJE:

- spremenila otrokove stike ob ločitvah
- spremenila koncept vzgoje in varstva otroka, ko starši NE živijo skupaj (da skupno izvršujejo roditeljsko pravico)

ZPP - zakon o pravnem postopku

VAŽNO poglavje 27 – postopek v zakonskih sporih ter sporih iz razmerij med starši in otroki (preberi to poglavje skrbno večkrat, možno na izpitu!)

ZOI – zakon o osebnem imenu

Kako je s spremembo osebnega imena pri sklenitvi zakonske zveze?

Obstajajo 4 možnosti. (glej zakon!)

- Posameznik si lahko tudi brez sklenitve zakonske zveze spremeni ime, vendar so za to višji stroški.

- Ime v osebni izkaznici je ime za pravni promet.

- Vsaka oseba ima lahko NAJVEČ dve imeni in dva priimka.
- Otroku izberejo osebno ime starši – problem, če je več priimkov in imen. Problem s priimki je predvsem ob ločitvah. Če se mati ponovno poroči, se lahko otrok piše po novem možu. Če oče ne da soglasja = spor. Pomaga, če je otrok dovolj star, da izrazi svojo voljo, če pa ni, pa mora biti razrešitev spora v otrokovo korist!
- Če se starša ne moreta sporazumeti o imenu otroka, o tem odloči CSD.

ZMK – zakon o matičnih knjigah

Ni treba podrobno.

VAŽNO: imamo 3 vrste matičnih knjig:

- rojstna m.k. (zbir vseh podatkov o starših, sklenjenih zakonskih zvezah, podatki o smrti)
- poročna m.k.
- matična knjiga umrlih

OBMP – zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo

VAŽNO: kako se ugotavlja materinstvo oz. očetovstvo pri postopku OBMP.

Možno izpitno vprašanje: pravila za ugotavljanje očetovstva.

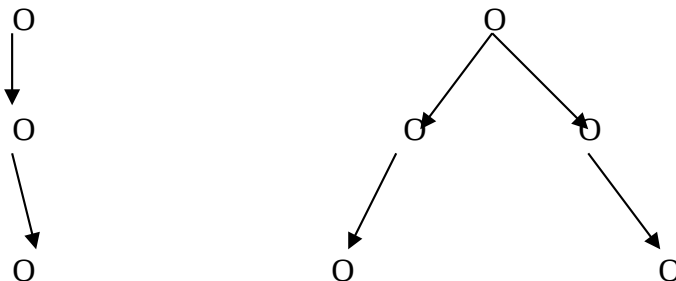
TEMELJNI POJMI DRUŽINSKEGA PRAVA

SORODSTVO

Označuje:

- razmerje med prednikom in potomcem
- razmerje potomcev med seboj

(skica):

Sorodstvo je:

- popolno (sorodnika imata skupna oba prednika)

- polsorodstvo (sorodnika imata skupnega samo enega prednika, polbratje, polsestre)

Sorodstvo **temelji na krvni povezanosti**. Razmerje med posvojiteljem in posvojencem NI sorodstvo.

Sorodstvo označujemo s črtami (linijami) IN **stopnjami** (koleni) sorodstva.

Dve različni črti:

- ravna črta
- stranska črta

a) Ravna črta

Osebe izhajajo druga iz druge. To je sorodstvo med predniki.
(skica)

O

O 1 stopnja sorodstva (sin s svojim očetom)

O 2 stopnja (vnuk)

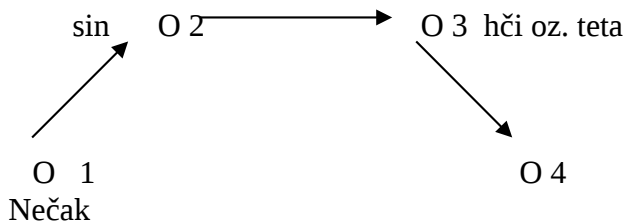
O 3 stopnja (pra vnuk)

O 4 stopnja (pra pra vnuk)

b) Stranska črta

Štejemo preko skupnega prednika. Je sorodstvo med potomci določenega prednika. Sorodniki izvirajo od skupnega prednika
(skica)

O (skupnega prednika ne štejemo)

Stopnjo sorodstva lahko izračunamo lahko tudi tako, da seštejemo VSA rojstva in vsoto zmanjšamo za ENO rojstvo.

Sorodstvo je važno pri zakonski zvezi:

- ne morejo skleniti iz ravne črte
- IZJEMOMA lahko CSD sestrični in bratranču dovoli sklenitev zakonske zveze, sicer pa sklenitev NI možna do 4. kolena

Sorodstvo ima velik pomen tudi v dednem pravu:

- dedujejo sorodniki (1 dedni red – zakonec in otroci)
- če v zak. Zvezi ni otrok, zakonec dobi $\frac{1}{2}$, starši pa drugo $\frac{1}{2}$ (2 dedni red)
- če ni zakonca, niti staršev, dobijo stari starši (vsak par $\frac{1}{2}$ oz. vsaka oseba $\frac{1}{4}$ - to je 3 dedni red)

Prvi dedni red:

- če zapustnik ne želi da pride do dedovanja po sorodni vezi, lahko zapusti tretji osebi
- sorodnikom pripada NUJNI DELEŽ – $\frac{1}{2}$ od $\frac{1}{3}$ – vsak dobi $\frac{1}{6}$
- dobijo starši, zakonec (če ni otrok), bratje in sestre pa le, če niso preskrbljeni.

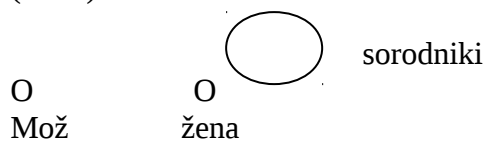
Sorodstvo je važno tudi iz vidika razmerja starši – otroci:

- ne smejo sodelovati kot porotniki, če so s sodnikom v krvnem sorodstvu:
  - v RAVNI ČRTI – do kateregakoli kolena
  - v STRANSKI ČRTI – do 4. kolena

SVAŠTVO

Je razmerje enega zakonca do sorodnikov drugega zakonca. Podlaga svaštva je ZAKONSKA ZVEZA. Zunajzakonska zveza NE ustvarja svaštva.

(skica)

Zakonca sta v razmerju svaštva in NE sorodstva.

Zakonec je v istem razmerju do sorodnikov drugega zakonca kot njegov partner oz. zakonec je z določeno osebo v isti črti in v istem kolenu v svaštvu, kot je drugi zakonec s to osebo v sorodstvu.

Svaštvo nastane samo s sklenitvijo zakonske zveze. Preneha, ko zakonska zveza ne obstaja več.

Osebe v svaštvu – ravna črta

Očim — mačeha
Pastorek — pastorka

Tast — tašča

Zet — snaha

Stranska črta

Svak — svakinja

Svaštvo je važno v družinskem pravu.

Relevantna PRAVNA POSLEDICA: zakonec je dolžan preživljati otroka partnerja, če ta nima nobenega od staršev, ki bi ga preživljal. Morajo živeti skupaj.

Z razvezo zakonske zveze – dolžnost preživljanja odpade.

Svaštvo tudi ni podlaga za zakonito dedovanje.

Novela zakona:

Kadar pride do smrti enega od staršev (izjema): če sta partner in otrok živela skupaj, je partner umrlega dolžan preživljati otroka do 18 leta starosti, Vendar dolžnost NI VEČ VZAJEMNA, kar pomeni, da otrok ni več dolžan preživljati partnerja umrlega starša.

Dolžnost preživljanja velja tudi za izvenzakonsko skupnost.

USTAVNA DOLOČILA

53. člen ustave – ZAKONSKA ZVEZA

- zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev
- enakopravnost velja tudi v zvezi s premoženjem
- zakonca imata enake pravice in dolžnosti

- Zakonska zveza se sklene pred pristojnim državnim organom (7. člen).

- Upravna enota lahko pooblasti tudi občino (tudi ta je državni organ).

- Zakonska zveza se najprej sklene civilno pred državnim organom. Cerkevna poroka nima pravnih posledic sklenitve ZZ.

- Zakonsko zvezo in pravna razmerja v njej ureja zakon. Le-ta ureja tudi zunajzakonsko zvezo.

Zakon definira oboje:

a) zakonska zveza = z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene.

- 1) če sta ekonomsko neodvisna, od trenutka odselitve ne nastaja več skupno premoženje, ki bi si ga lahko delila
- 2) Če sta ekonomsko neodvisna, lahko posledično pride do ločitve
- 3) če en umre, ni dedne pravice (če ne živita skupaj)

(možno izpitno vprašanje: Kakšne so negativne posledice kršitve dolžnosti skupnega življenja?)

V našem pravu **ni** zakonske zveze **med istospolnimi osebami**.

Ustava ne zagotavlja varstva ZZ kot taki, ampak samo preko varstva družine. Družino pa ustvarja otrok.

- človek ima pravico skleniti ZZ in živeti z zakoncem, ki si ga sam izbere
- enako velja tudi za zunajzakonsko skupnost

b) zunajzakonska skupnost = dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze.

Ta skupnost ima zanju ENAKE pravne posledice po ZZZDR, kot če bi sklenila zakonsko zvezo. To seveda velja samo za heteroseksualne skupnosti.

Pravne posledice so enake samo za partnerja, ne pa tudi za njune otroke (v razmerju njiju do otrok).

Ne smejo obstajati razlogi, zaradi katerih bi bila zunajzakonska zveza neveljavna:

- mladoletna
- že poročena (tisti trenutek)
- sorodnika (do 4. kolena)

Dokazi za zunajzakonsko skupnost:

- skupni otroci
- bivališče

Razpad zunajzakonske zveze:

Če gresta narazen, morata najprej sprožiti pravdni postopek, zato da lahko ugotovijo, ali je zunajzakonska skupnost sploh obstajala.

Zakon ureja razmerja v družini. Pravne posledice določa zakonska zveza in zunajzakonska zveza.

DRUŽINA = življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.

Varstvo se kaže na področju socialnih dajatev. V glavnem varstvo uživajo otroci. Otroci in starši morajo živeti skupaj.

Oblike varstva:

- storitve in dajatve soc. varstva
- storitve in dajatve šolskega in predšolskega sistema
- delovnopravno varstvo

Država ustvarja za to potrebne razmere in sicer z uveljavljanjem ustreznih pravnih predpisov, tudi z zagotavljanjem finančnih sredstev.

Pojma **mladoletnik** in **mladoletni otrok** = vezana na starost, t.j. do dopolnjenega 18. leta starosti.

Mejnik, ki loči otroka od odraslega, je **pridobitev popolne poslovne sposobnosti**. (lahko že pred dopolnjenim 18. letom).

DRUŽINA:

- otroci + starši
- otroci + en starš
- posvojitelji + posvojenci

Otrok + rejnik ali skrbnik – tudi to zakon šteje kot družino. (str 43, druž. Pravo)!

Je vsaka življenjska skupnost, v kateri neka starejša oseba skrbi za otroka in je ta skupnost PRAVNO BLIZU skupnosti med starši in otroci, kar pomeni, da ima ta odrasli po pravu iste pravice in dolžnosti kot starši.

Drugače povedano: za družino je treba šteti tudi nekatere skupnosti življenja otroka z osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj, s pogojema:

- da v skupnosti vlada individualni (dolgo) trajni odnos skrbi odrasle osebe za otroka
- da je ta skupnost tudi pravno blizu družinski skupnosti staršev in otrok (torej, da ima ta odrasli določene pravice in dolžnosti, ki jih sicer imajo starši v okviru RP)

SKRBNIK ima podobne dolžnosti do otroka kot starši, **razen** – ni dolžan imeti otroka pri sebi (ne gre več za življenjsko skupnost, ko ga da kam drugam).

Otroci + stari starši – to ni družina, ker **ni** roditeljskih pravic do otroka.

Otrok + zakonski partner mame, ki NI oče (očim) –tudi **ta nima pravic**, ki izhajajo iz roditeljske pravice (nega, premoženje), tu velja le vzajemna dolžnost preživljanja

Strasbourg – Evropsko sodišče za človekove pravice:

PRAVICA DO DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA:

- kršitev npr. staršem, ki jim šola odteguje otroka (npr. celodnevna šola)
- kršitev zakonodaja, ki ne predvideva stikov otroka s svojimi starši

POJEM DRUŽINE

Obsega razmerja tudi med bližnjimi sorodniki, tistimi, ki imajo v širši družini bistveno vlogo (npr. stari starši in vnuki).

Daljni sorodniki:

- če živijo skupaj
- če so podane okoliščine (skrb za otroke)

Zarodek ni otrok. Njegovo življenje je varovano:

- posredno = v določenih situacijah ga pred uničenjem varujejo kazenskopравни predpisi o nedovoljeni prekinitvi nosečnosti, namenjeni varovanju življenja in telesa ženske in otroka ki ga nosi
- pogojno = njegov obstoj je odvisen predvsem od volje ženske ki ga nosi.

Kazensko pravo življenje rojenega človeka.

Naše CIVILNO pravo zarodku priznava poseben pravni položaj tedaj, kadar gre za njegovo korist:

- spočeti, a še nerojeni otrok, velja za rojenega in lahko pridobi posamezne premoženjske pravice, ne pa tudi obveznosti. – pravico do dedovanja
- Pravice mu gredo samo, če se rodi ŽIV
- Če se rodi živ, mu gredo pravice od spočetja

ISTOSPOLNE SKUPNOSTI

- pravica do preživljanja in skupnega premoženja
- na Švedskem – možna tudi posvojitvev

54. člen ustave – PRAVICE IN DOLŽNOSTI STARŠEV

- starševstvo
- starši imajo pravico in dolžnost da vzdržujejo, izobražujejo in vzgajajo svoje otroke
- starši imajo pravico, da otroku **zagotavljajo versko in moralno vzgojo**, ki je v skladu z njihovim prepričanjem. Le-to morajo prilagoditi otrokovi starosti. Otrok lahko uveljavi lastno voljo, ko doseže za to potrebno zrelost razuma in volje.

ZAKON DELI STARŠEVSTVO NA:

- 1) **Roditeljsko pravico** (skrb za osebo in premoženje otroka)
- 2) **Pravico do preživljanja**
- 3) **Otrokovi stiki**

Roditeljska pravica

RP sestavljajo po zakonu pravice in dolžnosti staršev, da skrbijo za:

- življenje
- osebni razvoj
- pravice in koristi svojih otrok

RP je dana zaradi zdrave rasti otroka, skladnostnega osebnostnega razvoja, usposobitve za samostojno življenje in delo.

Ta shema je važna zato, ker pokaže, da gre za tri samostojne pravice, ki so med seboj NEODVISNE!

Npr. RP z 18 letom preneha, pravica do preživljanja pa gre naprej, če se otrok redno šola.

Dolžnosti staršev:

- skrb za otroka
- zastopanje kot delovanje za otroka v razmerjih do zunanjega sveta
- upravljanje otrokovega premoženja
- oba sta enako odgovorna za otrokovo vzgojo in razvoj (tudi po razvezi ZZ) – iz tega se uveljavlja v našem pravu *skupno varstvo in vzgoja otroka* (novela)

Posegi v izvrševanje skrbi staršev za otroka:

- tretji, kot tudi država se vzdržijo posegov v izvrševanje skrbi staršev, dokler le-ti izvršujejo svoje pravice in dolžnosti v korist otroka
- ustava izrecno določa, da se lahko staršem ta pravica in dolžnost odvzame ali omeji samo iz razlogov varovanja otroka, po zakonu.
- Večino ukrepov izpelje CSD, nekatere pa sodišče
- Odvzem RP opravi sodišče

Otrokovi stiki

Če je RP odvzeta, otrokovi stiki niso avtomatično odvzeti, če so mu v korist, se nadaljujejo. To je važno zato, ker se v primeru, da se stvari uredijo, lahko RP vrne.

Otrokovi stiki so pravica, ki morajo iti predvsem v OTROKOVO KORIST!

NAMEN STIKOV:

- zadovoljevanje čustvenih potreb starša, ki ne živi z otrokom
- otrok ohrani občutek čustvene navezanosti, medsebojne pripadnosti

Novela: tisti, ki naj bi imel stike, drugi pa mu to preprečuje, ima **možnost vložiti tožbo** in zahtevati, da se otrok dodeli njemu v varstvo (če to seveda želi). O tem odloča sodišče.

Odločitev ne sme biti kazen za drugega starša, ampak korist za otroka.

Nova zakonodaja upošteva tudi mnenje otroka (če ga je sposoben izraziti). **Otrok se lahko izrazi preko ZAUPNIKA, ki ga otrok sam izbere.**

ZAUPNIK ne morejo biti starši, lahko pa je nekdo od sorodstva.

Če otrok izrazi mnenje (kar **pomeni, da je razumel pomen in posledice**), sodišče upošteva njegovo mnenje.

Tisti od staršev, pri katerem otrok živi, je drugemu DOLŽAN omogočiti stike z njim.

Vse te tri pravice (RP, preživljanje, stiki) mora ustava spoštovati. Zakon mora natančno predvideti razloge, zaradi katerih se pravice lahko odvzamejo.

KOP (konvencija o otr. pr.) – otroka ni možno ločit od staršev, razen ko je to neizogibno za otrokovo korist in ko države to vnaprej določijo z zakonodajo.

KOP ima dve predpostavki za ločitev tudi proti volji staršev:

- **ko zanemarjajo ali zlorablajo otroka**
- **ko starši živijo ločeno in se odloča o otrokovem prebivališču**

(možno izpitno vprašanje: Kdaj je po KOP neizogibna ločitev otrok od staršev?)

Splošno pooblastilo CSD za posege v roditeljsko pravico (119. člen – predpisi...)

CSD je dolžan storiti posebne ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi. CSD je dolžan storiti vse za varstvo otrokovih koristi.

Če se mora CSD odločit kam bo dal otroka, ga da tistemu, s katerim se še da shajati. CSD mora delovati v okviru roditeljske pravice.

Otroci, ki so rojeni zunaj zakonske zveze

Ti otroci imajo enake pravice, kot otroci, ki so rojeni v zakonski zvezi. Tisti, ki se rodijo mami, ki ni v zakonski zvezi, ali ko se rodijo v 300 dneh po prenehanju zakonske zveze imajo ravno tako enake pravice.

Zunaj zakonski otrok lahko uveljavlja svoje pravice šele tedaj, ko se ugotovi, kdo so njegovi starši. Če možki ne pripozna otroka za svojega, je očetovstvo treba ugotoviti v pravdi.

Otrok

KOP – Otrok je vsako človeško bitje, ki je mlajše od 18 let, razen če zakon ki se uporablja, ne določa, da se polnoletnost doseže že prej.

SLOVENIJA – po civilnem in družinskem pravu gredo posamezniku pravice, če se rodi živ. Otrok postane subjekt pravic in dolžnosti šele ko se rodi.

55. člen – SVOBODNO ODLOČANJE O ROJSTVIH OTROK

- odločanje je svobodno (ali sploh, koliko in kdaj)
- država zagotavlja možnosti za to odločanje – npr. na področju zdravstva, vzgoje in izobraževanja, socialne varnosti, stanovanjskih razmer
- država ustvarja pogoje, da se lahko ljudje odločijo za rojstvo otrok – zagotavlja dostopnost do zdravstvenih storitev.

Iz te svoboščine izvirajo:

- pravica do ugotavljanja in zdravljenja zmanjšane plodnosti
- pravica do preprečevanja zanositve (kontracepcija in sterilizacija)
- pravica do umetne prekinitve nosečnosti

Instrumenti:

- kontracepcija
- umetna prekinitve nosečnosti – lahko zahteva vsaka do 10 tedna nosečnosti in na njeno zahtevo se ji to mora opraviti. Te pravice se ne sme omejevati. To lahko zahteva vsaka ki je razsodna, tudi če ni polnoletna. Od nje je odvisno, ali dovoli zdravniku da obvesti starše. Če traja nosečnost dlje, odloča komisija, ki dovoli abortus samo, če obstaja realna nevarnost za življenje nosečnice, če bi nadaljevala z nosečnostjo. Če je ženska nerazsodna, zahteva prekinitve skrbnik ali starši.
- Sterilizacija – se opravi samo osebi, ki je razsodna in je dopolnila 35 let. Če ni razsodna, se lahko opravi le iz zdravstvenih razlogov na zahtevo staršev, potrebno je soglasje CSD.

Način uresničevanja predpisuje zakon. Po tem zakonu mora zdravstvo zagotavljati načine in metode, s katerimi se lahko človeku po njegovi volji bodisi prepreči bodisi omogoči spočetje in rojstvo otroka.

56. člen – PRAVICE OTROK

- uživajo posebno varstvo in skrb
- uživajo temeljne človekove pravice in svoboščine v skladu s svojo starostjo in zrelostjo

Ustava otrokom zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim in drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. To varstvo ureja zakon.

Otroci in mladoletni **za katere starši ne skrbijo ali nimajo staršev**, oz. ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo s strani države. Njihov položaj ureja ZZZDR.

Država zagotavlja varstvo z:

- a) posvojitev** = posvoji se lahko mladoletnika, kateremu so starši umrli, ali pa ni izgledov, da bi lahko še živel s starši. ZZZDR ureja popolno posvojitev, pravne posledice pa veljajo tudi za nepopolne posvojitve.
- b) Rejništvo** = otroke, ki nimajo staršev, ki ne morejo živeti s starši ali je njihov razvoj v njihovem življenjskem okolju ogrožen, odda soc. varstvo v varstvo, oskrbo in vzgojo k rejniku ali rejniški družini.

- c) **Skrbnništvo** = gre za varstvo otrok, ki so izgubili starše oz. za katere starši ne morejo, nočejo ali ne smejo skrbeti. Soc. varstvo otroku postavi skrbnika, ki opravlja vse dolžnosti in pravice staršev.

PРАВNA UREDITEV ZAKONSKE ZVEZE

SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE (knjiga Družinsko pravo, str 53)

- odločitev za sklenitev zakonske zveze je svobodna
- država s svojim sistemom vzgoje, izobraževanja, zdravstva in soc. varstva omogoča ljudem, da se vsestransko pripravijo na skladno družinsko življenje, jim pomaga pri njihovih medsebojnih razmerjih in izvrševanju roditeljske pravice
- zakonca sta enakopravna

Naš zakon **zaroke** ne ureja. Zaroka je v bistvu takrat, ko gre par k matičarju prijaviti namen sklenitve zak. Zveze, vendar s tem ne nastane pravno razmerje, ki bi imelo družinskopravne posledice osebne ali premoženjske narave. Kraj zakonca izbirata prostovoljno.

Če si en premisli, lahko drugi zahteva povračilo stroškov po obligacijskih pravilih.

POJEM ZZ

- 1) Zakonska zveza je tista življenjska skupnost, ki jo zakon priznava. Je družbena in pravna ustanova. V ZZ sta mož in žena enakopravna, to načelo velja za osebna in premoženjska razmerja zakoncev.
- 2) Za ZZ je bistvena skupnost življenja, v kateri moški in ženska v medsebojnem razmerju zadovoljujeta svoje čustvene, spolne, moralnoetične in ekonomske potrebe, želje in zahteve – o vseh pomembnih vprašanjih odločata zakonca sporazumno, enakopravno.

Pogoji, ki morajo biti podani ob sklenitvi zakonske zveze:

- a. pogoji za sklenitev zakonske zveze
- b. pogoji za veljavnost zakonske zveze (sem spadajo zakonski zadržki)
- c. zakonska prepoved

a) POGOJI ZA SKLENITEV ZAKONSKE ZVEZE

- da sklepata ZZ osebi različnih spolov
- da to storita pred pristojnim organom in na način, ki ga določa zakon
- da oba dasta soglasje – izjavo morata podati osebno, oz. eden lahko izjemoma po pooblaščenju

Izpodbojnost

Sklenjena zakonska zveza velja toliko časa, dokler ni izpodbita. Dokler velja, ustvarja vse pravne posledice, ki jih zakonska zveza ima. Če pogoji za sklenitev niso podani, gre po zakonu za neobstoječo zvezo.

OBLIKA SKLENITVE ZZ

ZZ je sklenjena, ko pritrdilno odgovorimo. Matičar je prisoten, ni pa njegova prisotnost pogoj za veljavnost zz.

Pri sklenitvi so prisotne tudi priče – 2 polnoletni priči. Če prič ni, po Slo. zakonodaji zakonska zveza ni veljavna.

Zakonska zveza se sklene slavnostno in javno.

Zak. Zveza se lahko sklene na za to določenem kraju, razen če so posebni razlogi (npr. nepokretnost, bolezen).

c) ZAKONSKA PREPOVED

- prepovedano je, da ZZ skleneta skrbnik in varovanec, dokler traja skrbništvo. Če se to vseeno zgodi, preneha razmerje skrbništva.
- Prepovedana je nepopolna posvojitvev. Posvojitelj in posvojenec (popolna posvojitvev), ne moreta skleniti ZZ, če pa jo, sklenitev ni neveljavna, vendar pa preneha posvojitvev.
- Razlika med popolno in nepopolno posvojitvijo:
  - **nepopolna** = posvojenec ni prešel popolnoma v novo rodbino in se ni popolnoma izločil iz biološke rodbine (po posvojencu so dedovali naravni starši in obratno, posvojenec lahko z naravnimi otroci posvojitelja sklene ZZ)
  - **popolna** = razmerje, ki je podobno sorodstvu

b) POGOJI ZA VELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE

Okoliščini, ki povzročata neveljavnost:

- a) ZZ je neveljavna, če na njej nista bila prisotna oba zakonca (IZJEMA = eden je lahko navzoč po pooblaščenju)
- b) Če zakonca ob sklenitvi ZZ nista imela namena živeti skupaj (če potem zaživita skupaj, to ne povzroči neveljavnosti)

Zakonski zadržki za sklenitev ZZ:

- **Mladoletnost** – ZZ ne more skleniti oseba, ki še ni dopolnila 18. let. IZJEMOMA lahko sklene ZZ tudi mladoletnik z dovoljenjem socialnega varstva, npr. zaradi nosečnosti neveste. Dovoljenje se da le takrat, kadar je mladoletnik dosegel takšno telesno in duševno zrelost, da bo lahko izpolnjeval dolžnosti v ZZ.
Po ZZZDR je starost 15 let potrebna za:
  - pripoznanje očetovstva
  - za doseg delne poslovne sposobnosti
  - za razpolaganje mladoletnika z lastnim zaslužkom
  - za predlog za uvedbo postopka za odvzem roditeljske pravice enemu ali obema mladoletnikovima staršema (po ZNP)
- **sorodstvo (+ posvojitelj in posvojenec)** – ne moreta skleniti sorodnika v RAVNI črti in sorodnika v STRANSKI črti (do 4 kolena). IZJEMA: soc. varstvo lahko dovoli sklenitev med bratrancem in sestrično (utemeljeni razlogi). Ne moreta niti posvojitelj in posvojenec (popolna posvojitvev).
- **že obstoječa zakonska zveza** – ne more skleniti oseba, ki je že oz. še poročena
- **pomanjkanje svobodne privolitve** – če je bila ZZ sklenjena pod vplivom grožnje, prisile
- **če nekdo sklepa zakonsko zvezo v zmoti** – lahko je *fizična zmota*, *zmota o bistvenih lastnostih* -npr. zadrževana nosečnost, ki je potem ni bilo in pa *zmota v civilni osebnosti* (oseba, ki se izdaja za drugo osebo)
- **prejšnja obsodba zaradi nečastnega dejanja**
- **spolna nesposobnost**
- **protinaravne navade**
- **težja duševna prizadetost in nerazsodnost** – ne more skleniti ZZ.

- težja duševna prizadetost = v primeru duševnih bolezni ali slaboumnosti
- nerazsodnost = oseba, ki ne more pravilno doumeti pomena ZZ in njenih posledic ali ne more ravnati v skladu s pravilnim dojemanjem.
- Trenutna nerazsodnost = pijanost, epilepsija, delirij – ima za posledico neveljavnost, če je obstajala v trenutku sklenitve ZZ.

Pogoji so bolj mili, kot pri pridobivanju poslovne sposobnosti.

Oblika sklenitve zakonske zveze

PRISTOJNOST:

- Državni organ, ki je pristojen za sklepanje ZZ je upravna enota: stvarna pristojnost.
- Upravna enota lahko pristojnost delegira tudi občini – v tem primeru opravi akt sklenitve pooblaščen oseb občine: funkcionalna pristojnost.
- Krajevna pristojnost ni določena – občino si lahko izbereta zakonca poljubno

POSTOPEK:

- *prva faza* = bodoča zakonca prijavita svoj namen skleniti ZZ matičarju. V prijavi izjavita, da sklepata ZZ svobodno in da obstajajo pogoji za veljavnost ZZ. Predložita tudi določena potrdila.
- *Druga faza* = sklenitev ZZ – sklenjena je v trenutku, ko pritrdilno odgovorita. Matičar vpiše sklenitev v rojstno in poročno matično knjigo. Ob sklenitvi morajo biti navzoči:
  - *matičar*
  - *pooblaščen oseb*
  - *2 polnoletni priči*

NEVELJAVNOST ZAKONSKE ZVEZE (Družinsko pravo, str. 63)

Neveljavna je zakonska zveza, ki je bila sklenjena kljub temu:

- če so obstajali zakonski zadržki ali druge okoliščine, ki jih določa zakon (glej zgoraj)
- kadar ob sklenitvi niso obstajali pogoji za sklenitev ZZ in niso bile upoštevane zahteve obličnosti ZZ

Oblike neveljavnosti

- **spodbojnost** – potrebno je, da se razveljavi s SODBO. S tožbo jo spodbija oseba, ki ji daje zakon pravico zahtevati razveljavitev ZZ. Sodišče ne more razveljaviti ZZ po uradni dolžnosti.
- relativna neveljavnost
- absolutna neveljavnost

RAZLIKA: (važna z vidika, kdo lahko toži na razveljavitev ZZ):

- relativna:** razveljavitev lahko zahteva:
  - eden ali drugi zakonec, če se zahteva zaradi težje duševne prizadetosti ali nerazsodnosti, vendar šele potem, ko je to stanje prenehalo
  - en zakonec, če je razveljavitveni razlog prisila ali zmota (TISTI, ki je prisiljen sklenil ZZ) – lahko zahteva v 1 letu, če sta ta čas živela skupaj
  - starši oz. skrbnik, če gre za mladoletnika
- absolutna:** razveljavitev lahko zahteva vsak, ki ima pravni interes (zakonca + osebe, ki imajo neposredno pravno korist od tega), dokler ZZ še traja in tudi potem. Pri absolutno neveljavni gre za težje pomanjkljivosti:

- sorodstvo – če sta zakonca sorodnika v ravni črti ali v stranski do 4. kolena
- že sklenjena ZZ
- težja prizadetost – če je bil zakonec težje duševno prizadet in to stanje še traja v času, ko zahtevajo razveljavitev
- da zakonca nista bila prisotna pri sklenitvi ZZ (oz. 1 zakonec in pooblaščenec drugega)
- da zakonca nista sklenila ZZ z namenom skupnega življenja

V teh primerih lahko razveljavitev zahteva vsak, ki ima pravni interes, npr. dediči.

V določenih primerih lahko razveljavitev **zahteva državni tožilec**, npr. *pri težji prizadetosti, pri že obstoječi ZZ ali če gre za sorodnike*.

Pri absolutni se lahko tožba vloži, četudi je ZZ že prenehala (po smrti) oz. če dedič ni sprožil postopka, ga njegov dedič ne more (npr. žena od dediča). Če pa ga dedič sproži in vmes umre, lahko v roku 6 mesecev s tožbo nadaljuje njegov dedič (npr. njegova žena).

To pravilo velja pri relativno in pri absolutno neveljavni ZZ.

Pravne posledice razveljavitve zakonske zveze

NASTOPIJO z dnem razveljavitve ZZ tj z dnem, ko postane razveljavitvena sodba pravnomočna. S tem dnem prenehajo pravne posledice ZZ.

ZAKON UREJA PRAVNE POSLEDICE:

- glede premoženjskih razmerij med zakoncema
- glede vračanja daril
- glede razmerja zakoncev do skupnih otrok (varstvo, vzgoja, preživljanje)

Te posledice so ENAKE **kot pri razvezi ZZ**.

PRAVNE POSLEDICE VELJAVNE ZAKONSKE ZVEZE

Zakonska zveza ima pravne posledice na dveh področjih:

- osebnem
- premoženjskem

Osebnopravne posledice zakonske zveze

ZZ vpliva na status posameznika. Sklenitev lahko vpliva še na poslovno sposobnost in na priimek (poleg statusa »poročen«).

- s sklenitvijo ZZ postane mladoletna oseba popolnoma poslovno sposobna
- priimek zakonca sporazumno določita ob sklenitvi. Zakon o osebnem imenu navaja 4 možnosti.

Zakon določa: (moralne dolžnosti – brez tožbe):

- da se spoštujeta
- da sta obzirna
- da sporazumno odločata o skupnih stvareh

Če temu ni tako, zakon ne predpisuje tožbe na spoštovanje. Lahko se le ločita.

IZJEMA: dolžnost oz. pravica preživljanja (opremljena s tožbo). Zakon to ureja v določbah o razvezi.

Dolžnost zakoncev, da živita skupaj

Zakon izrecno ne določa, izhaja iz bistva ZZ kot življenjske skupnosti.

Dolžnost zakoncev, da se vzajemno spoštujeta

Pomeni predvsem medsebojno priznavanje enakosti dostojanstva in človeške vrednosti. Kaže se tudi v zvestobi.

Dolžnost zakoncev, da prispevata za preživljanje družine v sorazmerju s svojimi možnostmi.

Vsak dolžan prispevati v skladu s svojimi dohodki, premoženjem, pa tudi z možnostmi za zaslužek.

Pravica zakoncev, da svobodno odločata o rojstvih otrok

Je po ustavi individualna človekova pravica in NE skupna pravica zakoncev. Zakoncu se mora na njegovo zahtevo opraviti katerikoli z zakonom priznani zdravstveni ukrep za uravnavanje rodnosti.

Enake pravice in dolžnosti zakoncev do otrok

Oba sta po svojih močeh dolžna skrbeti za življenje, osebni razvoj, za pravice in koristi svojih otrok, ne glede na to, ali sta v ZZ ali ne.

Pravica vsakega zakonca, da si prosto izbira delo in poklic

Tudi izrecno nasprotovanje drugega zakonca ne more imeti nobenega vpliva na odločitev drugega.

Sporazumno odločanje zakoncev o skupnih zadevah

To so: določitev skupnega bivališča, razmerje do skupnih otrok, gospodarjenje s skupnim premoženjem. Važna je sporazumna volja obeh. Morata upoštevati koristi drugega in družinske skupnosti.

Preživljanje nepreskrbljenega zakonca

Pogoji za preživljanje so:

- da zakonec nima sredstev za življenje
- da brez svoje krivde ni zaposlen ali je nesposoben za delo
- da ga je drugi zmožen preživljati

Če bi zaposlitev zakoncu znatno otežkočila skrb za otroke, oni pa jo nujno potrebujejo, se mu ni treba zaposliti in ga mora zakonec preživljati.

Zakonec ni dolžan preživljati drugega, če bi bilo s tem ogroženo njegovo lastno preživljanje ali preživljanje drugih oseb, med katere pa ne spadajo starši zakonca.

Ni preživljanja med zakoncema, če ne živita skupaj in nista gospodarsko navezana drug na drugega.

O preživljanju lahko zakonca skleneta dogovor pred socialnim varstvom, če pa do dogovora NE pride, odloča sodišče na podlagi tožbe zakonca.

Preživnina se obvezno valorizira glede na dvig življenjskih stroškov in na gibanje osebnih dohodkov.

Premoženjsko pravne posledice zakonske zveze

SKUPNO IN POSEBNO PREMOŽENJE ZAKONCEV

Dve temeljni značilnosti (naš režim je):

- zakoniti – določa ga zakon = režim skupnosti premoženja
- obligatoren – je obvezen, ne moreta se mu izogniti

Vse premoženje, ki ga zakonca pridobita **z delom v času trajanja ZZ**, je njuno **skupno premoženje**. Če brez utemeljenih razlogov ne živita skupaj, ne more priti do premoženjske skupnosti.

Skupno premoženje:

- je osebni dohodek vsakega od zakoncev
- prihranki osebnega dohodka (redni in izredni, npr. od nadur)
- avtorski honorar
- pokojnina, če izhaja iz minulega dela v času trajanja ZZ
- dohodki skupnega premoženja, ne glede na to, ali so rezultat dela zakoncev (obresti od glavnice, ki je skupno premoženje)
- dohodki posebnega premoženja zakonca, če so nastali z delom enega ali obeh zakoncev (stvari, kupljene z denarjem, ki je skupno premoženje)

- sredstva, dobljena s kreditom oz. premoženje, ustvarjeno s kreditom (tudi če kredit odplačuje samo eden od njiju)
- nepremičnina, če zakonca v času trajanja ZZ vlagata v to skupna sredstva ali delo, če je to vlaganje tolikšno, da lahko stvar štejemo za novo
- premoženje, pridobljeno na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju, če sta obveznosti iz pogodbe izpolnjevala oba

Skupno premoženje je SKUPNA LAST. To pomeni, da deleži niso določeni in da zato zakonec ne more razpolagati s svojim nedoločenim deležem s pravnim poslom med živimi, lahko pa razpolaga z njim v primeru smrti, z oporoko.

UPRAVLJANJE in RAZPOLAGANJE s skupnim premoženjem sta skupna in sporazumna. Lahko se dogovorita, da samo eden upravlja in z njim tudi razpolaga.

Posebno premoženje: = tisto, kar je nekdo **prinesel v ZZ** (od prej) in je neodplačno (**ni pridobljeno z delom**)

- premoženje, ki ga ima zakonec ob sklenitvi ZZ (prinese v zakon)
- premoženje, ki ga dobi v času trajanja ZZ, vendar ne z delom (npr. dedovanje, darilo)
- poročna darila so posebno premoženje enega ali drugega po enakih delih, ker niso pridobljena z delom
- vse pravice zakonca, vezane na njegovo osebo: preživnine, rente, invalidnine,...
- štipendija
- prihodki posebnega premoženja, ki niso pridobljeni z delom

DELO, katero pripomore k nastanku skupnega premoženja. NE šteje se samo aktivnost, ampak tudi delo v gospodinjstvu, z otroci,... To je treba oceniti pri delitvi. To delo, ki ni plačano na ven, je vrednoteno ENAKOPRAVNO tistemu delu, ki prinaša dohodek.

ČAS TRAJANJA ZZ = od trenutka, ko skleneta ZZ, pričneta zakonca pridobivati skupno premoženje. To traja do razveze ali razveljavitve ZZ.

ZAHTEVA – če je ZZ »mrtva« in partnerja ne živita v ekonomski skupnosti, ne živita več skupaj – v tem primeru skupno premoženje NE nastaja. Če zaradi objektivnih razlogov ne živita skupaj (npr. bolezen, delo v tujini), ta zahteva ne velja – važen je NAMEN skupnega življenja.

ZUNAJZAKONSKA SKUPNOST

Je izenačena z ZZ. To velja tudi za premoženjske odnose.

Razlika je le od časa trajanja. Mora se ugotoviti od kdaj traja zunajzakonska skupnost. Vsaj 6 mesecev morata živeti skupaj.

DELITEV SKUPNEGA PREMOŽENJA (točka B pri razvezi)

POJMI:

Solastnina = deleži so določeni. O solastnini govorimo takrat, ko lastnino že razdelita še v času trajanja ZZ.

Skupna lastnina = deleži so nedoločeni, vendar določljivi. Govorimo o stvareh (nepremičnine, premičnine).

Skupno premoženje = skupna lastnina + pravice (kreditni, terjatve,...)

Skupno PREMOŽENJE se razdeli :

- ob smrti enega zakonca (ali ob razglasitvi enega zakonca za umrlega)
- ob razvezi ali razveljavitvi ZZ
- v času trajanja ZZ, bodisi po:
  - sporazumu
  - ali na zahtevo enega ali drugega

- ali na zahtevo zakončevega upnika

Zakonca lahko sporazumno določita deleže in nato premoženje razdelita.

Če do sporazume NE pride, določi deleže sodišče na zahtevo enega ali drugega.

Velja načelo, da sta deleža ENAKA. Če se eden počuti prikrajšanega, lahko zahteva določitev deleža po prispevanju k skupnem premoženju, vendar mora svoj »večji« delež dokazati.

Pri določanju deležev sodišče upošteva:

- dohodek vsakega od njiju
- pomoč, ki jo daje zakonec drugemu zakoncu
- varstvo in vzgojo otrok
- opravljanje domačih del
- skrb za ohranitev premoženja

Način delitve

Lahko določita **sporazumno** – delitev izpeljeta sama.

Lahko delita predmete in tudi terjatve. Lahko eden izplača drugega v denarju.

Sporazum mora biti sklenjen v obliki notarskega zapisa.

Če **ni sporazumno**, določi način delitve in opravi delitev **sodišče** na zahtevo enega ali drugega: SODNA DELITEV.

Če je možno, opravi sodišče delitev v naravi. Če to ni možno, sodišče določi CIVILNO DELITEV: prodaja stvari in razdelitev izkupička.

Sodna delitev se opravi v **nepravdnem** postopku. Če je med zakoncema spor o velikosti deležev in obsegu skupnega premoženja, nepravdno sodišče prekine postopek in napoti zakonca na pravdo. Ko je to rešeno, se nepravdni postopek nadaljuje.

Ob razvezi se DARILA, ki so večja (npr. stanovanje) – VRAČAJO.

Pogodba (če naj bo veljavna), MORA biti v obliki NOTARSKEGA ZAPISA. To velja za vse pogodbe.

ODGOVORNOST ZAKONCEV ZA OBVEZNOSTI

Za svoje osebne obveznosti (pred ZZ) in za obveznosti po sklenitvi ZZ, odgovarja zakonec s svojim POSEBNIM premoženjem in s svojim deležem na skupnem premoženju.

S skupnim in posebnim premoženjem pa odgovarjata solidarno:

- za obveznosti, ki po splošnih predpisih bremenijo oba
- za obveznosti, nastale v zvezi s skupnim premoženjem (dolg za nakup stanovanja)
- za obveznosti, ki jih prevzame en zakonec za tekoče potrebe družine

To pomeni, da terja upnik plačilo tudi od tistega, ki dolga ni napravil.

PRAVNI POSLI MED ZAKONCEMA

- zakonca lahko sklepata med sabo vse pravne posle, ki jih lahko skleneta tudi z drugimi osebami (razne pogodbe) in na podlagi tega pridobivata pravice in prevzemata odgovornosti
- lahko sklepata med seboj tudi ženitne pogodbe – o medsebojnih premoženjskih razmerjih

Pravni posli morajo biti sklenjeni v obliki notarskega zapisa.

PRAVNE POSLEDICE ZZ, KI JIH NE UREJA ZZZDR

- posledice na stanovanjskem področju = pravica zahtevati sklenitev najemne pogodbe v primeru smrti zakonca, ki je bil najemnik
- pravica do dedovanja, če je bila ob smrti zapustnika ZZ veljavna.

PRENEHANJE ZAKONSKE ZVEZE

NAČINI:

- z razvezo
- z razveljavitvijo
- s smrtjo – preneha s trenutkom smrti. Smrt se dokazuje z izpiskom iz mrliške matične knjige.
- z razglasitvijo zakonca za mrtvega – npr. oseba mora biti določen čas pogrešana. Da je oseba umrla, se šteje z datumom na odločbi sodišča. Premoženje se deduje. Če se oseba pojavi in je zapuščinski postopek že končan, lahko svoje premoženje s tožbo dobi nazaj. Tudi zakonska zveza ne »oživi več«.

RAZVEZA zakonske zveze

Možna na dva načina:

- sporazumno
- na tožbo

RAZLIKA:

- a) **Sporazumna** = ne vloži se tožba, ampak predlog za sporazumno razvezo. Vloži se na sodišče v **pravdni** postopek. Zakonca se sporazumeta, da ne želita biti več v ZZ in živeti skupaj.

Pri sporazumni se morata sporazumeti še o:

- A) **preživljanju zakonca** (če je nepreskrbljen)
- B) **delitev skupnega premoženja** (glej zgoraj)
- C) **če je stanovanje najeto** - dogovor, kdo bo ostal oz. kdo bo postal najemnik. (kdo bo ostal – če sta oba najemnika oz. kdo bo postal – če je najemnik en od njiju, drugi pa ima pravico bivanja v stanovanju)
- D) **o skupnih otrocih** (glej spodaj)

A) PREŽIVLJANJE ZAKONCA

Posledice so enake pri razveljavitvi in ob razvezi ZZ. Določbe se rabijo **tudi med trajanjem ZZ, če partnerja ne živita več skupaj.**

Ni preživljanja med zakoncema, ki že pred razvezo nista živela skupaj in nista bila ekonomsko odvisna drug od drugega.

DOLOČBA: zakonec, ki se razvezuje, mora zahtevati preživljanje s tožbo. (spada pod b – tožba)

Včasih zakonec preživljanja ne zahteva. Nato čez nekaj časa vidi, da ne zmore sam. V tem primeru se lahko preživnina **zahteva še 1 leto po razvezi.** POGOJ: pogoji za preživnino morajo obstajati že ko se je razvezoval in tudi zdaj, 1 leto po razvezi.

Ko se zakonec odseli, mora drugi zahtevati preživnino v 1 letu.

Odmera preživnine

- upoštevajo se potrebe upravičenca
- upoštevajo se zmožnosti zavezanca

Velja pravilo, da tisti, ki mora nuditi preživnino, lahko sam izbira način:

- plačuje v denarju za en mesec vnaprej
- NOVELA: preživnina se lahko določi tudi v enkratnem znesku
- Lahko pa tudi zavezanec prepusti upravičencu npr. nepremičnino (POGOJ: ne sme spraviti upravičenca v slabši položaj, kot če bi dobival denar IN ne sme

spraviti v slabši položaj zavezanca). Ta način je smiseln, kadar ima upravičenec npr. še nekaj mesecev do nastopa nove službe.

Pogoji za preživnino

- zakonec mora biti nepreskrbljen (nima sredstev)
- zakonec brez svoje krivde ni zaposlen
- nesposoben za delo

Tudi če sta oba pogoja izpolnjena, lahko sodišče ZAVRNE zahtevek in sicer takrat, ko preživnino presodi nepravilno, glede na VZROKE, ki so pripeljali do razveze. Ko je npr. upravičenec pretepal zavezanca.

NOVELA : sodišče lahko zahtevek zavrne tudi, če bi upravičenec kadarkoli pred, med ali po razvezi storil kaznivo dejanje zoper zavezanca ali zoper njegove bližnjih (otroci in starši). Če je bila preživnina že določena in upravičenec stori kaznivo dejanje, se ponovno vloži tožba.

Zavezanec lahko zahteva ZMANJŠANJE oz. SPREMEMBO sodbe zaradi spremenjenih razmer. Isto velja za upravičenca. O tem odloča sodišče v pravnem postopku.

Gleda se na VSE premoženje, ne samo na dohodke. Pravica do preživnine ostaja samo v času trajanja ZZ.

Zakonca se lahko tudi SPORAZUMETA. (sporazumna)

Preživnino lahko odpovesta, pri tem pa ne sme biti ogrožena otrokova korist.

To lahko skleneta na dva načina:

- a) sporazum o preživnini, ki je sklenjen za primer razveze
- b) sporazum o preživnini, ki naj se daje v času trajanja ZZ

a) Sporazum za primer razveze

Ti sporazumi so dopustni. Lahko se sklene:

- pred nastankom ZZ
- med trajanjem ZZ

Dogovorita se, da bo en plačeval drugemu mesečne zneske.

ODPOVED PREŽIVNINE:

Niso veljavni tisti sporazumi, kadar bi tisti, ki se odpove, že vedel, da bo ostal brez sredstev in bo potreboval socialno pomoč. Nični so tisti sporazumi, ki so sklenjeni tik pred razvezo.

Sporazumi se vsi sklepajo v **obliki izvršljivega notarskega zapisa**. To se predloži sodišču in pride do izvršbe. V kolikor pride do izvršbe in se izkaže, da je notarski zapis neveljaven, sodišče lahko spor razveljavi. Odpre vprašanje notarske odgovornosti.

Notar mora zavrniti sporazum, ki nasprotuje ustavi, prisilnim predpisom, morali.

Če zakon ne določa izvršljivosti notarskega zapisa, se o tem dogovorijo stranke.

Po novem se bodo sporazumi sklepali v enotnem notarskem zapisu.

b) Sporazum v času trajanja ZZ

V tem času, so sporazumi s prenizkim zneskom prepovedani. To pa ne pomeni, da so v času trajanja ZZ izključeni vsaki sporazumi o preživnini. Možna je višina preživnine, kot bi jo določilo sodišče.

Valorizacija preživnine

Uskladitev poteka enkrat letno (marec), glede na indeks rasti življenjskih potrebščin v RS. Minister izda lestvico za valorizacijo.

Vse sodbe, izvršljivi notarski zapisi in sodne poravnave se pošljejo na CSD. (Sodna poravnava je, ko en vloži tožbo, drugi pa se z zahtevkom strinja in pride do poravnave. To se zapiše na zapisnik in pošlje na CSD).

CSD usklaja preživnine. Pošilja obvestila upravičencem in zavezancem.

Odrezek o valorizaciji je skupaj z akti naslov za izvršilno sodbo.

Prenehanje preživnine

Pravica do preživnine preneha, če RAZVEZANI zakonec, ki jo je prejemal:

- pridobi premoženje ali svoje dohodke, s katerimi se lahko preživlja
- če sklene novo zakonsko zvezo
- ko osnuje zunajzakonsko skupnost

O skupnih otrocih:

- 1) vzgoja, varstvo
- 2) preživljanje mladoletnega
- 3) otrokovi stiki

Vse te tri postavke so zapisane v predlogu in dane sodišču.

Sodišče najprej pogleda prve tri postavke (o preživljanju, delitvi premoženja,...), potem šele preide na otroke. Glede otrok je izvršilnost (izvršilni naslov) sodba in ne notarski zapis.

1) SPORAZUM GLEDE VZGOJE IN VARSTVA

Zakon določa, da se lahko starša sporazumeta:

- da bo otrok dodeljen enemu
- da bodo eni otroci pri enemu, drugi pri drugemu (če je otrok veliko)
- da bosta starša še naprej imela otroka SKUPAJ v vzgoji in varstvu (to se sama dogovorita), npr. SISTEM GNEZDA – otrok ima svoje gnezdo (stanovanje), starši pa se menjajo pri njemu. PANDEL SISTEM – otrok se seli od enega do drugega (če starša stanujeta relativno blizu).

Sodišče si pri presoji pomaga tudi z:

- mnenjem CSD
- mnenjem otroka

Če sporazum ni v otrokovo korist, je potreben nov sporazum, ali pa se le-ta zavrne. Potem lahko starša spet vložita sporazum, ali pa en od njiju vloži tožbo, če se nikakor ne moreta sporazumeti.

Tožba ali predlog za sporazumno razvezo se vloži najprej na CSD, kamor morata oba starša priti osebno, brez pooblaščenec. CSD v pogovoru pridobi informacije in pomaga pri sporazumih.

Če je tožba, si mora CSD še bolj prizadevati, da vsaj kakšno stvar dosežeta sporazumno. Vse v korist otroka!

Če se pri predlogu za sporazumno razvezo ne pojavita oba, je predlog umaknjen.

2) PREŽIVLJANJE MED STARŠI IN OTROKI (preživljanje mladoletnega) str.152

NOVELA: zavezuje starše, da se v vseh situacijah sporazumejo, tudi glede preživljanja.

Če starši nikoli niso živeli skupaj, ali je življenjska skupnost razpadla in NI prišlo do razveze, sta možnosti:

- ali se starši sami sporazumejo (sporazum gre potem na sodišče)
- ali pa se NE sporazumejo sami in morajo potem na CSD:
  - če s pomočjo CSD dosežejo sporazum, potem sodišče v **nepravdnem postopku** izda sodni sklep
  - sodišče mora pridobiti mnenje CSD in mnenje otroka (če je razsoden). Otrok se lahko izrazi sam ali preko zaupnika.

Preživnina se plačuje vnaprej v denarju!

Preživnini **se ni mogoče odpovedati**.

Odmeri se glede na potrebe otroka in ZMOŽNOSTI starša. Ta zmožnost se presoja po materialnih in pridobitnih (zmožnost za delo) zmožnostih staršev.

Če zavezanec misli, da je preživnina previsoka, lahko vloži tožbo in zahteva, da se zmanjša (če misli, da ima otrok prevelike potrebe).

Preživnina se odmerja od VLOŽBE TOŽBE NAPREJ. Če se razmere zelo spremenijo, sodišče izda začasno odredbo.

Začasne odredbe lahko sodišče izda tudi po uradni dolžnosti:

- glede varstva in vzgoje
- glede otrokovih stikov

Začasne odredbe glede polnoletnih otrok ali zakonca NI po uradni dolžnosti sodišča, ampak le na zahtevo.

Začasna odredba traja samo do končne odločitve. Izda se, če je ogrožena korist otroka ali če so posebni pogoji (če ni možno čakati do konca postopka, npr. v primeru nasilja).

Začasna odredba UČINKUJE od dneva ko je izdana.

Sodba pa učinkuje od začetka (od vložitve tožbe).

Verzijski zahtevk (možno na izpitu) – 133 čl. ZZZDR

Kdorkoli lahko zahteva povračilo stroškov – tisti, ki je imel stroške s preživljanjem.

Starši preživljajo otroka v okviru svojega gospodinjstva, razen če to ni v korist otroka. (Razen = ko CSD oceni, da je v korist otroka da gre k rejniku, ali starši ne morejo skrbeti zanj)

Zakon zahteva, da preživnina mora biti v korist otroka – primerna, da krije otrokov telesni razvoj in zagotavlja uspešen duševni razvoj.

POLNOLETNI OTROCI

Upravičeni do preživnine do 26 leta, če se redno šolajo.

Mladoletni in polnoletni otroci, ki se še redno šolajo in so starši v ZZ – dolžnost preživljanja s strani staršev je SUBSIDIARNA. Preživlja ga zakonec, če ne more, pa starši.

Preživninski zavezanec si lahko sam izbere **način preživljanja polnoletnega**:

- lahko ga vzame k sebi
- denarna sredstva (pri otrocih, ki študirajo)
- lahko mu pomaga v naravi

Zakonec, ki mora preživljati VEČ oseb:

- na prvem mestu preživlja sebe + mladoletnega otroka (če nima dovolj, tu pomaga tudi država)
- zakonec + polnoletni otroci
- starši

Tudi tu se preživnina valorizira. Isto kot pri preživljanju med zakoncema.

Valorizacija se ne opravlja na CSD, če je bil sklenjen dogovor med obema, da bo preživnina UGODNEJŠA od tiste, ki bi pripadala po zakonu.

NOVELA: dolžnost upravičenca do preživnine – po 18 letu mora priložiti CSD potrdilo o šolanju, ker če ne, CSD ne obvešča več o valorizaciji. Posledica je možna ukinitvev ali zmanjšanje preživnine.

OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

So popolno izenačeni s polnoletnimi. Če se redno šolajo jim gre preživnina do 26 leta, potem zanje skrbi država.

ZUNAJZAKONSKI OTROCI

Partner od starša, mora preživljati otroka tudi v primeru smrti starša, če sta seveda živela skupaj. Traja le do polnoletnosti.

3) OTROKOVI STIKI

Potek stikov – dogovor o načinu izvrševanja stikov (med staršem in otrokom) – kdaj in kolikokrat.

Pri tožbi sodišče odloči o vseh treh postavkah (vzgoja, preživljanje, stiki) na podlagi mnenja CSD in otroka. Od otroka sodišče dobi mnenje na neformalnem razgovoru (ne med obravnavo) v kabinetu sodnika ali na CSD. Z otrokom se lahko pogovori tudi socialni delavec, šolski pedagog,...

Tega zapisnika ni nujno pokazati staršem, če to ni v otrokovo korist. Mnenje poda brez prisotnosti staršev.

Otroku, ki je izrazil mnenje (in dopolnil 15 let), sodišče vroči razvezno sodbo njegovih staršev, zaradi možnosti pritožbe na del, ki se nanaša nanj (del vzgoja in varstvo).

Stiki so otrokova pravica in stike legitimira otrokova korist.

Starši naj se sami sporazumejo, ali s pomočjo CSD in če ne gre za razvezo zakonske zveze, se lahko obrnejo na sodišče v NEPRAVDNI postopek in zahtevajo sklep. (npr. pri zunajzakonski zvezi).

Če pa NE pride do sporazuma, pa lahko od sodišča zahtevajo, da o tem odloči. Sodišče pridobi mnenje CSD in otroka. Temu postopku je treba predložiti potrdilo CSD, da so se starši skušali sami sporazumeti in niso uspeli.

Isti postopek velja za vprašanje vzgoje in varstva ter preživljanja, le da takrat vložijo v PRAVDNI postopek.

Če se stiki ne vršijo v skladu z določbo, ima drugi pravico zahtevati isvršbo teh stikov.

To poteka tudi pri vzgoji in varstvu:

c) neposredna isvršba: isvršbo opravi izvršitelj (nekdo iz CSD). Opravi se proti vsakemu, ki ima otroka.

d) Posredna isvršba: denarne kazni (najvišja milijon, skupna ni limitirana). Vedno tista, ki je otroku bolj v korist.

Pri otrokovih stikih, začnejo najprej s posredno.

- b) **Tožba** = vloži se tožba na sodišče v pravdni postopek. Pri tožbi mora obstajati razvezni razlog. **Razlog** = **nevzdržnost zakonske zveze**. Vzrok je lahko razmerje drugega ali neskladnost značajev. Dovolj je, da je nevzdržno za tožnika, tudi če se drugi ne strinja.

Za nevzdržno lahko štejemo ZZ samo tedaj, ko so odnosi med zakoncema zavoljo resnih vzrokov trajno in globoko omajani. Sodišče mora raziskati vzroke, ker po njih ocenjuje nevzdržnost. Lahko nastopi zaradi neskladja narav zakoncev, ali pa tudi zaradi grdega ravnanja, neozdravljive duševne bolezni, ipd.

Postopek za razvezo zakonske zveze

Začne se:

- s predlogom obeh zakoncev pri sporazumni razvezi na sodišče
- s tožbo, če zahteva razvezo eden ali drugi zakonec zaradi nevzdržnosti ZZ – z vročitvijo tožbe toženemu

Pravica do tožbe na razvezo je OSEBNA in s smrtjo upravičenca ne preide na njegove dediče. VENDAR pa lahko tožnikov dediči **v 6 mesecih po njegovi smrti nadaljujejo** postopek. To

je pomembno za dedovanje – če je bila tožba utemeljena, izgubi preživeli zakonec pravico po umrlem. To isto velja tudi pri SPORAZUMNI razvezi.

Ko sodišče prejme tožbo ali predlog, ga pošlje CSD, da opravi **svetovalni razgovor**.

Sodišču NI TREBA poslati tožbe oz. predloga CSD v sledečih primerih:

- če je eden od zakoncev duševno bolan ali nerazsoden
- če gre za razvezo zaradi pogrešanosti zakonca
- kadar zakonca nimata skupnih otrok
- ko eden ali oba zakonca živita v tujini

Svetovalnega razgovora se morata udeležiti zakonca OSEBNO, brez pooblaščenca.

Če ne prideta na svetovalni razgovor:

- pri sporazumni = se šteje, da de predlog umaknjen
- pri tožbi = če ne pride TOŽNIK – pomeni da je tožbo umaknil, če ne pride TOŽENEC – pomeni da se z razvezo strinja.

Če imata skupne otroke, si je treba posebej prizadevati, da se sporazumeta o njihovem varstvu, vzgoji in preživljanju po razvezi in o osebnih stikih z njimi – vse v interesu otrok.

NOVELA

- med postopkom za razvezo se lahko ZAČASNO uredi vprašanje, pri kom naj bodo skupni mladoletni otroci in kako je s preživljanjem otrok. Z začasno odredbo se lahko tudi enemu ali obema od staršev odvzame ali omeji pravico do osebnih stikov z otroki. Za tečasne odredbe je pristojno sodišče.
- Na predlog zakonca lahko sodišče izda tudi začasno odredbo o njegovem preživljanju in o izselitvi zakonca iz skupnega stanovanja, če je to potrebno, da se prepreči nasilje.

SPORAZUMNA = sodišče lahko v sodbo pri sporazumni razvezi vnese tudi sporazum zakoncev o varstvu + vzgoji in preživljanju skupnih otrok.

Sporazumna sodba se lahko SPODBIJA samo zaradi bistvenih kršitev:

- ker je zakonec pristal na vložitev predloga v zmoti ali pod vplivom sile
- če niso bili izpolnjeni pogoji za razvezo ZZ na podlagi sporazuma

TOŽBA = o teh vprašanjih odloči sodišče po uradni dolžnosti

Prenehanje ZZ je definitivno.

Sodišče razveže ZZ vedno s SODBO, ne glede ali je sporazumna ali na tožbo.

Sodba se vpiše v rojstno in poročno matično knjigo.

Pravne posledice razveze, ki jih ne določa ZZZDR

- razvezani zakonec izgubi možnost, da bo po smrti zakonca dedoval tako po zakonu, kot tudi po oporoki (seveda če je bila oporoka napisana pred razvezo). Izgubi dedno pravico, če je zapustnik vložil tožbo za razvezo in je bila tožba utemeljena.
- V doslej skupnem stanovanju lahko ostane samo en zakonec. O tem se lahko sporazumeta, če pa se NE, odloči o tem sodišče v NEPRAVDNEM postopku

Pravne posledice razveze v razmerju do otrok

Kar zadeva varstvo in vzgojo:, lahko sodišče določi: pomembna je otrokova korist!

- da vsi otroci ostanejo pri enem od staršev
- da nekateri ostanejo pri enem, drugi pri drugem
- da se otroci (vsi ali nekateri) zaupajo tretji osebi ali dajo v zavod

a) Vsi ostanejo pri enem od staršev

Odločitev sodišča mora narekovati ugotovitev, da so pri tem roditelju podani boljši pogoji za uveljavljanje otrokove koristi. To ne pomeni samo boljših materialnih koristi, ampak tudi sposobnost roditelja za vzgojo otroka in intimno povezanost z njim.

Tisti, ki mu otrok ni bil dodeljen, NE IZGUBI RP, ampak je samo v znatni meri omejen v njenem izvrševanju. Ima pravico do osebnih stikov z otrokom (obiskovanje, počitnice,...) Pravico do osebnih stikov lahko sodišče odvzame ali omeji, če meni, da stiki ne bi bili v otrokovo korist.

b) Eni pri enem, eni pri drugem

Tu gre bolj za upoštevanje interesov staršev. Tudi tu ni izgube RP.

c) Oddaja otroka tretji osebi ali v zavod

Sta izjemna ukrepa. Samo v primeru, če ni nobene možnosti, da bi otrok živel pri enem ali drugemu staršu, ali bi bil njegov razvoj pri enem ali drugem ogrožen.

Starši ne morejo varovati in vzgajati otroka, OHRANIJO pa vse druge pravice in dolžnosti.

Sodišče izda NOVO ODLOČBO o varstvu in vzgoji, ter o osebnih stikih, če to glede na SPREMENJENE RAZMERE zahteva korist otroka. To je v primeru:

- če roditelj, pri katerem je bil otrok – umre
- če mu je bila odvzeta RP
- ko mu je odvzeta poslovna sposobnost

Novo odločbo sodišče izda na ZAHTEVO:

- drugega roditelja – v tem primeru sodišče zahteva mnenje CSD
- socialnega varstva

Zahteva se poda v obliki TOŽBE.

Tudi po razvezi je VSAK OD STARŠEV dolžan preživljati otroka. Višina prispevka se določi v razvezni sodbi v skladu z možnostmi staršev in potrebami otroka.

Preživljanje določi sodišče:

- na zahtevo upravičenca (ni vezano na zahtevek)
- po uradni dolžnosti

ZUNAJZAKONSKA SKUPNOST

Pojem zunajzakonske skupnosti

Je družinskopravno razmerje. Zakon ga priznava, če so izpolnjeni predpisani pogoji in ga uredi s tem, da veže nanj določene pravne posledice, pravice in dolžnosti.

Glavni namen ureditve take skupnosti naj bi bil varovati šibkejšega partnerja pred izkoriščanjem drugega.

Pogoji za pravno priznanje zunajzakonske skupnosti

Po zakonu so pogoji trije:

- da obstaja med partnerjema življenjska skupnost
- da traja ta skupnost dalj časa
- da niso podane okoliščine, zaradi katerih bi bila morebitna zunajzakonska skupnost med partnerjema neveljavna

Življenjska skupnost mora biti po vsebini ENAKA življenjski skupnosti, ki naj obstaja med zakoncema.

Nanjo kažejo predvsem ZUNANJE OKOLIŠČINE:

- skupno prebivanje
- skupno gospodinjstvo

- gospodarska skupnost – soodvisnost

Zunanje manifestacije morajo izvirati iz notranje potrebe in njune volje, da živita skupaj. To voljo morata imeti oba.

Pogoj dolžine trajanja je odvisen zlasti od tega, ali se v skupnosti rodi otrok.

Neveljavnost zunajzakonske skupnosti

Lahko gre samo za neobstoj zakonskih zadržkov:

- če je en partner (ali oba) poročen
- ne smeta biti v sorodu
- mladoletnost – če je samo eden mladoleten, se lahko zunajzak. skup. prizna, če bi šlo za sklenitev ZZ

Pravne posledice zunajzakonske skupnosti

Začetek življenjske skupnosti (ki ga je težko določiti) NE sovpada z nastopom pravnih posledic te skupnosti.

POSLEDICE nastanejo ko se stečejo pogoji za pravno priznanje – ko posebej kvalificirana skupnost že DALJ ČASA TRAJA.

Pravne posledice so zanju enake, kot če bi sklenila ZZ. So osebne in premoženjske in sicer v medsebojnem razmerju. Ta skupnost nima družinskopravnih posledic.

OSEBNO PODROČJE

- dolžnost skupnega življenja – temeljna
- dolžnost prispevati za preživljanje družine (otrok v družini)
- dolžnosti do otrok (ti zadnji zadenejo partnerja šele potem, ko se ugotovi, da je otrok njun)

PREMOŽENJSKO PODROČJE

Pravila ki veljajo v ZZ, veljajo tudi tukaj.

Za veljavnost pogodbe o delitvi skupnega premoženja in drugih pravnih poslov je potrebno, da so sklenjeni v obliki notarskega zapisa.

Zahtevke iz premoženjskih razmerij se obravnava šele tedaj, ko se je ta skupnost že razvila v pravno priznano zunajzakonsko skupnost. Potem ko se to ugotovi, se lahko uveljavlja zahtevke tudi za nazaj, od začetka življenjske skupnosti.

Razmerje do otrok

Zakon ne ureja. Otroci, rojeni ali spočeti v takšni skupnosti, so IZENAČENI z otroki, rojenimi ali spočetimi v ZZ, TODA samo TEDAJ, ko je ugotovljen njihov izvor.

Očetovstvo je treba ugotavljati. (glej spodaj)

Otrok iz take skupnosti ob prenehanju skupnosti po naravi ne more uživati posebnega varstva, saj ni registrirana.

Dedovanje

Do zakonitega dedovanja lahko pride samo, če je zunajzakonska skupnost trajala do smrti zapustnika.

IZVOR OTROKA, OČETOVSTVO, MATERINSTVO

Skozi očetovstvo in materinstvo se vzpostavi pravna vez med otrokom in starši. Vsako pravno razmerje vsebuje določene pravice in obveznosti.

To pravno razmerje lahko nastane:

- po naravni poti – naravno
- na pravni način – s posvojitvijo

Zakonski / nezakonski otrok – danes so oboji izenačeni v pravicah in obveznostih do staršev in obratno. Vendar trenutek, ko posameznik pridobi pravice pri zakonskih in nezakonskih NE sovpadata.

- Zakonski otrok ima očeta v trenutku ko se rodi.
- Pri nezakonskem je treba očetovstvo pripoznati. (+ glej kategorije nezakonskih otrok)

Problem očetovstva

Mati je (načeloma) vedno znana. V ZZZDR so določbe, ki se nanašajo na ugotavljanje očetovstva, vendar se jih smiselno uporablja tudi za matere.

Kategorije nezakonskih otrok:

- 1) Otroci, ki niso rojenin v ZZ
- 2) Otrok, ki se je rodil v času več kot 300 dni po PRENEHANJU ZZ (ali razveljavitvi)
- 3) Otrok, kateremu je zakonito očetovstvo bilo spodbito

Naš zakon ne pozna instituta POZAKONITVE. Gre za to, da nezakonski otrok z določenim pravnim aktom pridobi status zakonskega otroka.

To se lahko izpelje na 2 načina:

- z naknadno sklenitvijo ZZ
- lahko se pozakonitev določi s posebno sodno odločbo

Tega v ZZZDR ni, ker so pri nas nezakonski otroci izenačeni z zakonskimi.

Nezakonski otroci – ugotavljanje očetovstva in materinstva

Tu domneve NI možno vzpostaviti.

Treba je ugotavljati očetovstvo, kot če tudi zunajzakonske zveze ne bi bilo (ženska pač rodi otroka in ni nujno da ima partnerja).

Zakon omogoča dve možnosti: (za otrokovega očeta velja tisti ki):

- a) **pripoznava otroka**
- b) **sodna odločba**

a) Pripoznava

Je svobodno izražena volja moškega, da je nek določen otrok njegov.

Za VELJAVNOST PRIPOZNAVE so trije TEMELJNI POGOJI:

- moški mora biti star najmanj 15 let in rzsoden
- pripoznava mora biti oblična – zakon predpisuje v katerih oblikah mora biti izražena, da bo veljavna in dana je:
  - lahko pri matičarju
  - lahko na CSD
  - lahko v obliki notarskega zapisa
  - lahko oporoka
    - soglasje matere – da se strinja s pripoznanjem otroka

Ne moremo pripoznati otroka, če je nad njim zakonita domneva očetovstva :

- najprej je treba spodbijati domnevo očetovstva
- potem pride do pripoznave oz. tožbe na ugotovitev očetovstva (tožba je v primeru, da se mati ne strinja)

Ni spodbijanja, če ni potem tudi pripoznave oz. tožbe.

SPODBIJANJE PRIPOZNAVE OČETOVSTVA:

Pripoznanje velja od otrokovega rojstva. Lahko pa se tudi SPODBIJA.

Upravičenci so:

- otrok do 23 leta
- moški, ki misli da je otrokov oče (in NE ta, ki ga je pripoznal)

IZJEMA:

Mati in moški, ki je otroka pripoznal, lahko spodbijata pripoznavo kot neveljavno, če sta bila pod vplivom prisile, grožnje, prevare.

Izjava o pripoznanju, ki jo poda moški, ki ve da ni oče otroka ki ga pripoznava za svojega, JE veljavna in jo ni mogoče spodbijati.

Oporoka je PREKLICEN pravni posel, zato se pripoznanje lahko prekliče. Oporoka zavezuje, če pa ni spremenjena, velja tista OB SMRTI. S smrtjo postane veljavna.

PRENATALNA PRIPOZNAVA

Je pripoznava otroka, ki je že spočet, ni pa še rojen.

Otrok se lahko šteje za že rojenega (čeprav še ni), če bo lahko dobil iz tega kakšno pravno korist. Vendar le pod pogojem, da se rodi ŽIV. Moški lahko pripozna otroka preden se otrok rodi, vendar je pripoznava veljavna le, če se otrok rodi živ.

POSMRTNA PRIPOZNAVA

Možno je pripoznati otroka, ki je že umrl, vendar samo takrat, ko ima ta otrok potomce. Ne glede na to, koliko je (bil) otrok star v trenutku smrti.

b) Sodna odločba oz. tožba na ugotovitev očetovstva

V primerjavi s tožbo na spodbijanje je razlika v upravičencih. Tožbo na ugotovitev očetovstva lahko vloži le **otrok** (če je mlajši od 18 let, lahko preko matere oz. skrbnika) – rok je do **23 let**

V primeru, da oče ne želi pripoznati otroka – ali lahko toži mati?

Matičar ugotovi, da je rojen nezakonski otrok. Mati povabijo na CSD in vprašajo, koga šteje za očeta otroka:

- c) če pove – lahko moškega CSD vpraša če bo otroka pripoznal
- d) ali pa mati NE želi povedati kdo je oče.

Na eni strani je pravica otroka, da zve kdo je njegov oče in na drugi strani zaščita materine pravice do zasebnosti.

V našem pravu – osebna pravica matere PREVLADA. Mati ni dolžna povedati, katerega moškega šteje za očeta svojega otroka.

Po Konvenciji ima otrok pravico da pozna svoje starše in da ti skrbijo zanj če je to mogoče - le-to pa konvencija prepušča državam podpisnicam.

Vidik do države – lahko mati sicer pove kdo je oče in da ga sama ne bo nikoli tožila. CSD NIMA PRAVICE vložiti tožbe na ugotovitev očetovstva. Materi pa se ne smejo ukiniti nobene pravice, tudi če ne pove, kdo je oče.

Otrok tudi ne more s tožbo zahtevati od matere razkritja imena svojega očeta.

Tožbo je možno vložiti še 1 leto po smrti moškega. Toži se dediče.

POSTOPEK zaradi ugotovitve očetovstva:

Treba dokazati, da je toženi oče nezakonskega otroka. Dokazuje se:

- da je imel toženi v »kritičnem času« spolni odnos z materjo
- da je bil v tem razmerju spočet otrok

Verjetni čas se določa po trajanju nosečnosti.
Postopek je podoben kot pri spodbijanju.

Pri tožbi imamo ugovor, ki pa ga naše pravo NE priznava. To je EX PLURIUM CONCUBENTIUM. (ugovor večih ljubimcev). Pomeni, če je en moški tožen na ugotovitev očetovstva, ne more uspešno uveljavljati ugovora v smislu, da se »naslanja« še na druge ljubimce.

Zunajzakonska skupnost

Važno je to, da ZZZDR posebej določa, da ko je oče nezakonskega otroka enkrat ugotovljen, obstajajo določene dolžnosti za nazaj v povezavi z otrokom in tudi partnerico. Oseba, ki ni bila zakonec (ko je ugotovljen za očeta), MORA po svojih zmožnostih prispevati k stroškom, ki jih je imela mati zaradi nosečnosti in poroda. Prispevati mora tudi za preživljanje te matere tako pred kot po porodu – ves čas, ko mati ni mogla delati zaradi nosečnosti in poroda oz. dokler ponovno ne začne delati.

Ko se v pravdi ugotovi očetovstvo – velja od rojstva.

Ko se toži za ugotovitev očetovstva, se lahko HKRATI da tožbeni zahtevek za preživljanje. Če tožnik zahtevka ne postavi, ga sodišče ne more postaviti samostojno. Sodišče tudi ni vezano na zahtevek.

IZJEMOMA lahko da sodišče zahtevek po uradni dolžnosti, če glede na okoliščine presodi, da otrok rabi preživljanje s strani tega očeta.

Preživninski zastaralni rok = 5 let.

Zakonski otroci – spodbijanje očetovstva in materinstva

Za otroka, ki je rojen v ZZ oz. v času 300 dni po prenehanju ZZ velja, da je njegov oče materin mož.

Če je ZZ razvezana, otrok se rodi v času 300 dni po razvezi, vendar je v tem času mati sklenila novo ZZ, se šteje za očeta NOV mož oz. zakonski partner matere.

SPODBIJANJE ZAKONITE DOMNEVE OČETOVSTVA

Upravičenci do vložitve tožbe za spodbijanje očetovstva so:

- e) **domnevni oče – materin (nov) mož** – lahko toži v roku 1 leta, odkar je izvedel za okoliščine, ki pri njem zbujejo dvom = relativni rok
Po preteku 5 let od otrokovega rojstva, tožbe ne more več vložiti = absolutni rok
- f) **otrok** – lahko toži še 5 let po polnoletnosti – do 23 leta. Če ni polnoleten, toži po zakonitem zastopniku.
- g) **Mati** – lahko toži 1 leto od otrokovega rojstva.
- h) **oseba, ki zatrjuje da je oče** – lahko toži 1 leto od trenutka, ko je bilo zakonito očetovstvo vpisano v matično knjigo,

To velja za ZZ. Vsak od njih je vezan na kratke roke za spodbijanje – to je varovalka.

POTEK PRAVDE

Potrebno je dokazati, da moški, ki je vpisan kot zakoniti oče, ni oče.

V dokaz, da materin mož ni otrokov oče, se lahko opravi krvna preiskava, antropomorfološka preiskava,...

VAŽNO:

Če pride do spodbite domneve, odločba velja od rojstva dalje. Preneha vsako pravno razmerje ter pavice in dolžnosti. Učinki so *ex tunc*– za nazaj.

Pravne posledice – če je nekdo kot oče že nekaj dal, podaril, lahko to potem zahteva nazaj. Lahko pride tudi do spodbijanja domneve materinstva.

STARŠEVSTVO Z OBMP

Izvor

Kako se presoja v primerih, ko so otroci spočeti z medicinsko pomočjo.

SLOVENIJA = dovoljeno je darovanje jajčne celice in semenske celice.

NI DOVOLJENO:

- darovanje zarodkov
- darovanje obeh celic hkrati (jajčnih in semenskih)

Določbe so v ZZNPOBMP (zakon o zdravljenju neplodnosti in oploditvi z biomedicinsko pomočjo).

Za OBMP mora par biti:

- polnoleten
- razsoden
- zdrav
- sposoben opravljati starševske dolžnosti glede na starost in psihosocialno stanje

Ženska mora biti v starostni dobi, ki je primerna za rojevanje.

Če ne gre za preprečevanje dednih bolezni, se OBMP opravi šele po neuspešnem zdravljenju neplodnosti.

Otrok mora genetsko pripadati vsaj enemu staršu!

Postopek se opravi le na podlagi ZAVESTNE in SVOBODNE privolitve DAROVALCA.

Zagotovljena je anonimnost.

NI DOPUSTNO UGOTAVLJANJE OČETOVSTVA!

Postopke OBMP opravljajo le zdravstvene ustanove v okviru javne zdravstvene službe, ki imajo za to dejavnost dovoljenje ministra za zdravje (centri za OBMP).

Za vsak posamezni postopek je potrebno soglasje strokovnega posvetovalnega telesa – komisije za OBMP.

Kdo je oče?

NAVEDNA OKOLIŠČINA

Moški in ženska, ko se jima opravlja OBMP, morata podati informirano pisno soglasje o:

- **načinu izvajanja OBMP**
- **možnih zapletih**

Hkrati MORATA biti partnerja deležna:

- posebnega pravnega svetovanja
- posebnega zdravstvenega svetovanja
- posebnega psihološkega svetovanja

Partnerjema se pove, da otrok genetsko sicer ne pripada enemu od njiju, vendar sta kljub temu zakonsko OČE in MATI.

Tega se NE da spodbijati.

Mati = ženska, ki otroka rodi.

Moški, ki je podal soglasje, je otrokov **oče**. Tega ne more spodbijati, vendar obstaja **IZJEMA**

Moški lahko spodbija v primeru, če žena zanosi z nekom drugim (npr. sosedom) mimo njunega dogovora.

Oseba, ki daruje celico, je obveščena, da pravne vezi z otrokom NE BO. Prepovedano je ugotavljati očetovstvo, če je bil otrok spočet s semenskimi celicami darovalca – ni možno vzpostaviti pravne vezi med darovalcem in otrokom.

Otrok (15 let, ali njegov zakonski zastopnik), lahko zve za kakšne zdravstveno važne podatke o darovalcu. Npr. za dedne bolezni, vendar NE IZVE za identiteto darovalca.

Postopek v sporih iz razmerij med starši in otroki (starševski spori)

Vsebuje ZPP.

Starševski spori so spori iz razmerij med otroki in starši:

- o ugotovitvi ali spodbijanju očetovstva ali materinstva
- o varstvu, vzgoji in preživljanju otrok ki so pod RP, ne glede na to, ali se rešujejo samostojno ali skupaj z spodbijanjem ali ugotavljanjem očetovstva / materinstva

Po zakonu o sodiščih odločajo v pravnih:

- okrožna sodišča :
  - o ugotavljanju očet. /materinstva
  - o varstvu in vzgoji otrok
- okrajna = o preživljanju otrok, če se ne rešujejo skupaj s spori za očetovstvo / materinstvo

Sodišče lahko začasno uredi vprašanje, pri kom naj bodo skupni mladoletni otroci in kako je s preživljanjem.

NOVELA: Z začasno odredbo se lahko tudi enemu ali obema odvzame ali omeji pravico do osebnih stikov.

Pravnomočna sodba se vpiše v rojstno matično knjigo.

Posvojeni otroci

Popolna posvojitev: pojem in namen

Ureja ZZZDR: posvojenec se popolnoma izloči iz rodbine naravnih staršev in povsem preide v rodbino posvojitelja, v kateri dobi položaj naravnega otroka posvojitelja z vsemi pravicami in dolžnostmi v razmerju do posvojitelja in njegovih sorodnikov.

Posvojitelje se vpiše v rojstno matično knjigo kot posvojenčeve starše.

Popolne posvojitve ni mogoče razvezati.

Pogoji za posvojitev

Sme se posvojiti samo mladoletno osebo.

Do posvojitve NE pride:

- če mladoletnik sklene zakonsko zvezo
- če dobi poslovno sposobnost, ker je postal roditelj
- ni možno dokler se otrok ne rodi

POGOJI ZA POSVOJITEV:

- otrok, ki nima živih staršev
- starši so neznani, ali že leto dni neznanega bivališča
- starši so otroka zapustili
- starši so pred pristojnim organom privolili, da otroka dajo v posvojitev (v določenih pogojih zadostuje tudi privolitev samo enega roditelja = če je bila npr. odvzeta RP)

Posvojitve se lahko opravi šele **1 leto po** spolnitvi katerega od pogojev, razen če je pogoj smrt obeh staršev. Navedeni rok varuje RP naravnih staršev.

NOVELA: CSD lahko izpelje posvojitve že pred pretekom tega roka, če je to v korist otroka.
RP oz. njeno izvrševanje v času enoletnega roka MIRUJE.

POGOJI ZA POSVOJITELJA

- posvojitelj je lahko samo polnoletna oseba – praviloma vsaj 18 let starejša od posvojenca (pogoj se lahko spregleda, če je v korist otroka)
- posvojiti ni mogoče sorodnika v ravni črti in ne brata ali sestre
- skrbnik ne more posvojiti varovanca, dokler med njima traja skrbniško razmerje
- nikogar ne more posvojiti več oseb, razen če sta posvojitelja **zakonca** – le-ta **lahko samo skupaj posvojita** otroka, razen če eden posvoji otroka drugega zakonca (otrok od prej) – to je enostranska posvojitev – ni potrebno soglasje držav. organov, če je eden od zakoncev tujec
- pravilo, da lahko zakonca posvojita samo skupaj, **NE VELJA** za zunajzakonska partnerja (seveda pa lahko en partner posvoji otroka drugega)

ČE JE POSVOJITELJ SAMO ENA OSEBA:

- mora imeti določene moralne, vzgojne in zdravstvene lastnosti – ne sme mu biti odvzeta RP
- mora biti slovenski državljan – tujec lahko le, če se ni našlo posvojitelja med slovenskimi državljani (tujec lahko le s soglasjem določenih državnih organov)

Partnerju, ki posvoji otroka drugega partnerja, grede po zakonu tudi VSE starševske dolžnosti, zlasti:

- skrb za življenje
- skrb za razvoj
- skrb za pravice in koristi otroka

Te dolžnosti ne prenehajo, četudi preneha ZZ, ker posvojitve ni možno razvezati.

V ENOSTRANSKO posvojitve mora privoliti drugi otrokov roditelj, razen če ne živi več ali so podani razlogi, iz katerih njegova privolitev ni potrebna.

Nastanek posvojitve

Nastane z odločbo, ki jo izda CSD, po opravljenem postopku, ki:

- ga uvede po uradni dolžnosti
- ga uvede na predlog bodočega posvojitelja

CSD mora prej ugotoviti, da so podani pogoji za posvojitve.

Pred odločitvijo o posvojitvi se lahko da otroka za določen čas v rejništvo bodočim posvojiteljem.

Neveljavnost posvojitve

Je neveljavna, če niso bili izpolnjeni pogoji, ki jih zakon našteva.

Postopek za razveljavitev uvede CSD po:

- uradni dolžnosti
- na zahtevo posvojenca
- zahtevo njegovih staršev
- zahtevo posvojitelja.

Z razveljavitvijo prenehajo posledice posvojitve za naprej.

Pravne posledice posvojitve

- ➔ posvojitelj se vpiše v matično knjigo kot otrokov roditelj – posledica = ne more se več ugotavljati očetovstva ali materinstva (razen če se posv. razveljavi)
- ➔ posvojitelj pridobi RP – če jo ne izvršuje v redu, lahko CSD predlaga sodišču, naj mu odvzame RP. Posvojitelj tudi določi posvojencu osebno ime.
- ➔ Med posvojiteljem in posvojencem obstaja vzajemna dolžnost preživljanja
- ➔ Če posvojenec ne živi s posvojiteljem, ima le-ta pravico do osebnih stikov s posvojencem
- ➔ Posvojitelj in posvojenec ne moreta med seboj skleniti ZZ

Posvojitve NI zadržek za sklenitev ZZ med posvojencem oz. njegovimi potomci in sorodniki posvojitelja (ni krvnega sorodstva).

ZAKONITO DEDOVANJE:

- posvojenec + njegovi potomci imajo do posvojitelja + njegovih sorodnikov ENAKO dedno pravico kot posvojiteljevi otroci + njihovi potomci
- posvojitelj + njegovi sorodniki imajo zakonito dedno pravico po posvojencu

Razmerja med posvojencem, starši in drugimi naravnimi sorodniki popolnoma in dokončno prenehajo. To velja tudi za dedovanje – ga ni po naravnih starših. Velja tudi obratno.

IZJEMA:

To ne velja pri enostranski posvojitvi. Če npr. očim posvoji svojega pastorka, ne prenehajo pravice med posvojencem in roditeljem (med pastorkom in njegovo materjo). To rešitev narekuje otrokov interes, da ima oba starša, ki imata do njega pravice in dolžnosti. Posvojitve NE PRENEHA niti z razvezo, niti s smrtjo posvojitelja ali posvojenca.

Razmerja nepopolne posvojitve

Če so podani pogoji, ki po zakonu veljajo za popolno posvojitve, se lahko nepopolne spremenijo v popolne.

Posvojitelj izvršuje RP, dolžan ga je tudi preživljati.

Vendar NE nastane sorodstveno razmerje in tudi ne pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz tega razmerja.

Nepopolna posvojitve utemeljuje zakonsko prepoved.

Posvojenec in njegovi potomci dedujejo po naravnih sorodnikih, lahko pa tudi po posvojitelju, vendar pa NE v primeru, da je le-ta imel naravne otroke.

Nepopolna posvojitve preneha:

- z razvezo
- v primeru, da skleneta ZZ

Posvojitve razveže CSD:

- po sporazumi strank (posvojitelja in posvojenca)
- po uradni dolžnosti, če zahtevajo razvezo koristi mladoletnega posvojenca
- na zahtevo ene stranke, če so za razvezo važni razlogi

NE PRENEHA s polnoletnostjo posvojenca ali s smrtjo enega ali drugega.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI STARŠEV IN OTROK

Korist otroka

Je osnovno vodilo za ravnanje in postopanje, ko gre za otroka. Velja za starše in za institucije ter državne organe.

Starši morajo v okviru RP skrbeti za otrokove koristi. Korist otroka je vodilo pri odločanju sodišča ob:

- razvezi ZZ otrokovih staršev na tožbo
- razveljavitvi ZZ o tem, komu gre zaupati otroka v varstvo in vzgojo
- morebitnem odločanju o odvzemu ali omejitvi pravice do stikov tistega starša, ki mu otrok ni zaupan
- ponovnem odločanju o teh vprašanjih zaradi spremenjenih razmer
- pri sporazumnih razvezah pri vprašanju varstva, vzgoje in preživljanja otrok
- tudi CSD mora upoštevati otrokovo korist, kadar odloča pri kom bo otrok živel, če ne živita skupaj
- CSD – tudi takrat, ko roditelju, ki nima otroka pri sebi odvzame pravico do stikov

Korist otroka je treba upoštevati v vseh razmerjih in situacijah, v katerih je otrok udeležen ali prizadet, ne glede na to, da v normi to ni eksplicitno poudarjeno.

V otrokovo korist se šteje predvsem zadovoljevanje njegovih potreb.

Roditeljska pravica

Je pravni izraz skrbi staršev za otroka, njen namen pa je uresničevanje otrokovih koristi.

NAMEN IN VSEBINA RP:

- dolžnosti in pravice staršev, ki izvirajo iz skrbi za osebo otroka (dolžnost varstva in vzgoje – najširše)
- skrb za otrokovo premoženje
- dolžnost zastopanja otroka (delovanje za njega)

Skrb staršev za otroka v okviru RP

ZAGOTAVLJANJE (UVELJAVLJANJE) SKRBI STARŠEV

Dolžnosti, ki jih imajo starši v okviru RP, so z otrokovega stališča njegove pravice. Otrok je imetnik pravice na varstvo svojih osebnih in premoženjskih interesov po starših.

Otrok, dokler je pod RP, NI poslovno sposoben. Zato je pravni red zaupal CSD nalogo skrbeti za spoštovanje otrokove pravice na izvrševanje roditeljskih dolžnosti, VENDAR le takrat, ko starši ne delajo v otrokovo korist.

Otrokova pravica, ki je opremljena s tožbo, je le tista na preživljanje po starših.

Določila konvencije ZN glej spodaj!

SKRB STARŠEV ZA OTROKOVO OSEBO

Gre za vzgojo v najširšem smislu: skrb za otrokov telesni, duševni, moralni in intelektualni razvoj.

Preživljanje otroka je pomembna dolžnost staršev, ki pa NI ODVISNA od obstoja RP.

Starši morajo preživljati otroka:

- tudi če se jim RP odvzame
- tudi po prenehanju RP, če se otrok redno šola
- če zaradi telesne oz. duševne prizadetosti ni sposoben in nima sredstev za preživljanje (do 26 leta, potem ga preživlja država – novela)

Varstvo otroka pomeni kje bo otrok živel in stalen nadzor nad njegovim gibanjem. Navadno živi otrok s starši. Če starši NE živijo skupaj, velja sledeče:

- starši se morajo sporazumeti, pri kom bo otrok
- če se NE sporazumejo, odloči o tem CSD ali sodišče (ki odloča o razvezi ali razveljavitvi ZZ. Upošteva želje otroka, če jih je sposoben izraziti.)

Tisti, ki nima otroka pri sebi, ima pravico do osebnih stikov z njim. Če stiki otroku niso v korist, lahko CSD ali sodišče to pravico odvzame ali omeji.

Otrokovi stiki

Stiki pridejo v poštev v vseh situacijah, v katerih otrok živi ločeno od enega ali obeh staršev:

- kadar je otrok ob razvezi ali razveljavitvi ZZ s sodno odločbo zaupan v varstvo in vzgojo enemu od staršev, tretji osebi ali zavodu
- kadar otrokovi starši ne živijo skupaj (npr. nezakonski starši), otrok pa je pri enem od njiju po njunem sporazumu ali odločbi CSD
- kadar je otrok enemu od staršev ali obema odvzet
- kadar je dan v vzgojni zavod
- kadar je dan v rejništvo

Tudi če je RP odvzeta, lahko vidijo otroka, seveda mora to biti v njegovo korist.

Po zakonu se lahko RP vrne, ko preneha razlog, zaradi katerega jim je bila odvzeta. IZJEMA velja v primeru, ko je bil otrok posvojen.

NAMEN: tisti, ki otroka nima pri sebi lahko preko stikov uresniči svoje čustvene potrebe, seznanja se lahko z otrokovim stanjem in razvojem, zelo pomembno pa je to, da otrok ohrani občutek čustvene navezanosti, pripadnosti.

Odvzem stikov

Če stiki niso otroku v korist, se lahko ta pravica omeji ali odvzame in sicer:

- SODIŠČE = ob razvezi ali razveljavitvi ZZ staršev
- CSD = v vseh drugih primerih

Oba morata upoštevati tudi VZROKE, zaradi katerih je prišlo do intervencije.

Predlagatelj odvzema RP mora predlagati tudi odvzem pravice do stikov, če meni, da stiki ne bi bili v korist otroka, ter da mora nepravdno sodišče v odločbi o odvzemu RP, odločiti tudi o tem.

Če ni ustreznega predloga, mora sodišče sprejeti tak izrek v sklep o odvzemu RP po uradni dolžnosti, če ugotovi, da stiki niso v otrokovo korist.

Če roditelju pravica do stikov ni bila odvzeta, mu je nihče ne sme kratiti. Zato je tisti, ki otroka ima, dolžan omogočiti drugemu osebne stike z otrokom. Ta dolžnost velja tudi za vse ustanove in osebe, ki imajo otroka v varstvu in vzgoji.

Način izvrševanja stikov

O načinu (kdaj, kje, kako, kolikokrat) se dogovorita starša.

Če se NE moreta dogovoriti, odloči o tem CSD.

Zakon določa, da je tisti od staršev, pri katerem je otrok, dolžan omogočati stike drugemu. Če ne ravna tako, je možna prisilna izvršitev (po ZUP), in sicer z denarnimi kaznimi ali z neposredno prisilitvijo. Le-ta otroku ni v korist in naj se zato uporablja čim manj.

Roditelj mora otroka »duševno pripraviti« na stik z drugim, sploh če otrok kaže znake odpora. Vendar, če se izkaže, da roditelj, ki nima otroka pri sebi, vztraja na omogočanju stikov, proti katerim čuti otrok res globok odpor, mu je treba zaradi varovanja otrokovih koristi odvzeti pravico do stikov.

O odvzemu ali omejitvi stikov je otrokovo korist dolžan objektivno presoditi javni organ, ki odloča o posegu v pravico do stikov roditelja, ki nima otroka pri sebi.

OTROK ne more prisilno uveljaviti svojega upravičenja, da vzdrži stike z obema staršema.

NOVO: otrok ima možnost stikov tudi z drugimi osebami, če je navezan nanje. To so npr. stari starši, nekdanji rejniki,...

Konvencija ZN priznava staršem pravico na skupno življenje z otrokom, kar določa, da se lahko otroka loči od staršev proti njihovi volji le, če to zahteva korist otroka ali če je to nujno zato, ker starši ne živijo skupaj.

Vzgoja otroka

Gre za zagotavljanje zdrave rasti, skladnega razvoja otrokove osebnosti in usposobitev otroka za samostojno življenje in delo.

Konvencija ZN vsebuje vrsto določb, ki izražajo pogoje za intelektualni in moralni razvoj otroka:

- pravica do svobode izražanja
- do iskanja, sprejemanja in širjenja vsakovrstnih informacij in idej
- pravica do svobode misli, vesti in veroizpovedi
- pravica do izobrazbe,...

SKRB STARŠEV ZA OTROKOVO PREMOŽENJE

Plodove oz. dohodke otrokovega premoženja upravljajo starši samostojno, z glavnico pa smejo razpolagati samo s privolitvijo socialnega varstva in še to samo za otrokove potrebe in koristi.

Otrok, ki je dopolnil 15 let, lahko samostojno razpolaga s svojim zaslužkom.

ZASTOPANJE OTROKA: OTROKOVE IZJAVE VOLJE

Starši, kot zakoniti zastopniki zastopajo otroka pred sodišči in drugimi organi in sklepajo pravne posle v njegovem imenu in za njegov račun, ter tako skrbijo za osebo in premoženje otroka.

NE MOREJO zastopati otroka tam, kjer je potrebna njegova osebna odločitev:

- pri sklenitvi ZZ
- pri pripoznavi očetovstva
- pri napravi oporoke
- kadar so interesi staršev v nasprotju z interesi otroka

Če imajo starši več otrok, ne morejo zastopati nobebega, kadar si interesi otrok med seboj nasprotujejo. V teh primerih se postavi kolizijski skrbnik.

Delna poslovna sposobnost

Nastopi s 15. letom starosti. Dolžnost staršev se zmanjša na dopolnjevanje otrokove volje ali pa popolnoma odpade.

Po ZZZDR lahko otrok, ki je delno poslovno sposoben, v načelu sklepa sam pravne posle, **pomembne** pa lahko sklene samo s privolitvijo (z dovoljenjem) staršev. Pomembni so tisti, ki bistveno vplivajo na otrokovo življenje ali lahko vplivajo tudi po polnoletnosti.

Na PREMOŽENJSKEM področju, lahko sem štejejo denar namenjen za otrokov študij, saj ni razloga, da ne bi z njim lahko razpolagal tudi mladoletnik (in ne samo starši), seveda z njihovo privolitvijo.

PRIVOLITEV staršev je po zakonu pogoj za veljavnost posla. Dokler je negotova, ali ga bodo odobrili ali ne, posel NE velja in ne ustvarja nobenih obveznosti. Če starši posel odobrijo, velja OD SKLENITVE, če pa ne, ostane posel neveljaven.

Po ZOR (zakon o obligacijskih razmerjih) pa velja, da je posel, ki ga je mladoletnik sklenil v času, ko je bila odobritev negotova – izpodbojen. Je veljaven, dokler se ga ne spodbije. Spodbija ga lahko mladoletnik.

ZPP določa, da je mladoletnik, ki ni pridobil popolne poslovne sposobnosti, procesno sposoben v mejah, v katerih mu je priznana poslovna sposobnost:

- **mlajši od 15 let** = pravdno popolnoma nesposoben – v pravnih ga zastopajo starši
- **ki je dopolnil 15 let** = se lahko sam pravda in opravlja vsa pravna dejanja v sporih iz poslov, ki jih lahko sam sklepa. NE more sam opravljati nobenih pravnih dejanj v sporih iz pravnih razmerij, ki so veljavna samo s odobritvijo staršev.

Lahko tudi razpolaga s svojim zaslužkom in sklene delovno razmerje in pogodbo o delu. Mladoletnik, starejši od 15 let, lahko sam sklepa pravne posle:

- s katerimi razpolaga z avtorskimi pravicami
- se zaveže na storitev
- razpolaga s štipendijo

Dolžnosti otroka, ki omogočajo izvrševanje roditeljske pravice

Otrok po RP ima določene dolžnosti do staršev:

- mora poslušati navodila in nasvete staršev
- dolžan je pomagati staršem pri delih, ki so primerna gleden njegovo starost in zdravje, v taki meri, da nista ogrožena njegovo izobraževanje in priprava na določen poklic
- dolžan je živeti s starši oz. tam, kjer oni določijo (npr. v internatu)
- otrok ki je dopolnil 15 let in je zaposlen, mora prispevati k stroškom staršev za svoje preživljanje in izobraževanje

Imetništvo in izvrševanje roditeljske pravice

Imetništvo RP

Imetnika RP sta oče in mati – pripada jima skupaj.

RP ima samo eden, v primeru:

- če je drugi umrl
- če je drugi neznan (npr. nezakonski oče, dokler ni ugotovljeno očetovstvo)
- če je drugemu odvzeta RP ali mu je odvzeta poslovna sposobnost

Če je mladoletnik sklenil ZZ, pridobi popolno poslovno sposobnost in zato tudi izvrševanje RP v polnem obsegu.

Isto velja tudi tedaj, ko je pridobil popolno poslovno sposobnost po odločbi sodišča, ker je postal roditelj.

Izvrševanje RP

RP izvršujeta oče in mati sporazumno. Če se o kakšnem ukrepu ne sporazumeta, odloči socialno varstvo tako, kot je otroku v korist.

Rp izvršuje samo EDEN, brez sporazuma z drugim, če:

- je drugi zadržan (odsotnost, zdravljenje, zapor) oz. zato ne more izvrševati RP.
- Če otrok živi samo pri enem od staršev – ta tudi izvršuje RP. IZJEMA: sporazumno odločata, če gre za zadeve, ki bistveno vplivajo na otrokov bodoči razvoj (npr. prenehanje šolanja, sprememba otrokovga imena). Roditelj, ki nima otroka pri sebi, soodloča samo pod pogojem ,da izpolnjuje dolžnosti o otroka – tj prispevanje za preživljanje otroka.

Če se starši ne morejo sporazumeti, odloči socialno varstvo. Lahko odloči tudi tako, da ne sprejme mnenja nobenega od staršev, ampak uveljavi lastno stališče.

VAŽNO: v primerih, ko otrok živi z enim od staršev , drugi NE IZGUBI RP, ampak je samo izvrševanje le-te omejeno.

Ukrepi družbe, ki pomenijo poseg v RP

Družbeni organi so dolžni in upravičeni poseči v izvrševanje RP, kadar je ogrožen zdrav razvoj otroka, ali kadar to zahtevajo druge koristi otroka. Če starši ne zagotavljajo otrokove

koristi, mora družba intervenirati s posegi v RP. Ni potrebno, da gre za krivdno ravnanje staršev.

Ukrepi socialnega varstva

UKREPI PO SPLOŠNEM POOBLASTILU

CSD lahko izpelje katerikoli ukrep za varstvo otrokovega interesa, pod pogojem, da je ukrep potreben. Pri izbiri ukrepa veljata dve omejitvi:

- opravi naj se ukrep, s katerim bodo starši čim manj prizadeti, če se da doseči zaželeni učinek: zagotovitev otrokove koristi. Soc. varstvo pa npr. ne sme poseči v zasebno življenje staršev na ta način, da bi poročenemu roditelju prepovedalo zunajzakonsko razmerje.
- Če gre za ukrep za varovanje osebe otroka, mora biti tak, da se z njim ne odvzame otroka staršem.

CSD lahko stori zlasti sledeče ukrepe, ki ne terjajo izločitve otroka iz družine:

- svetuje staršem in jih opozarja na napake pri negi in vzgoji otroka
- napoti starše vzgojno, svetovalno, socialno institucijo
- določi nadzor nad izvrševanjem RP
- pomaga staršem pri urejanju življenjskih razmer
- lahko pa tudi odvzame staršem npr. zastopanje
- dolžan je predlagati sodišču, naj med postopkom za razvezo ZZ izda začasno odredbo o varstvu skupnih otrok in o njihovem preživljanju

POSEBNI UKREPI

Dva ukrepa, ki pomenita težji poseg v izvrševanje pravic in dolžnosti staršev:

a) odvzem otroka staršem in izročitev otroka drugi osebi ali ustanovi v varstvo in vzgojo

Lahko ga po zkonu izpelje CSD, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist

RAZLOGI

Lahko izvirajo iz sfere staršev (ni treba, da gre za krivdno ravnanje ali opustitev staršev) ali pa so objektivni razlogi.

Razlogi se deloma pokrivajo z razlogi za oddajo otroka v rejništvo, kar pomeni, da gre za ogrožanje otrokovega telesnega in druževnega razvoja v širšem okolju, v katerem živi.

CSD spremlja izvajanje tega ukrepa. Gre za nadzor nad varstvom in vzgojo otroka pri drugi osebi ali v zavodu.

b) oddaja otroka v vzgojno organizacijo zaradi otrokove osebnostne ali vedenjske motenosti, ki bistveno ogroža njegov zdrav osebni razvoj

Vzroki so podani pri mladostniku samem in ne izvirajo nujno iz sfere staršev.

Ukrep pomeni posebno vrsto omejitve prostosti otroka. Po zakonu mora ukrep prenehati, čim prenehajo razlogi, ki so narekovali izpeljavo ukrepa. To pomeni, da se mora preverjati, ali je ukrep še potreben.

Ukrep lahko traja najdalj 3 leta. Izjemoma se lahko podaljša, vendar za največ 3 leta.

Starostna meja, do katere je lahko otrok v zavodu je 18 let – ko dopolni 18 let, lahko ostane v zavodu samo, če v to privoli.

Za postopek izpeljave ukrepa veljajo določbe ZUP, treba pa je obvezno opraviti ustno obravnavo, s tem da mora delavec CSD pred odločitvijo pridobiti mnenje strokovne komisije.

CSD dolžno opraviti tudi ukrepe za varstvo otrokovih premoženjskih interesov, kadar starši pravice upravljanje ne izvršujejo v redu ali ogrožajo njegove premoženjske koristi.

Lahko:

- od staršev zahteva, da položijo račun o upravljanju otrokovega premoženja

- predlaga sodišču, da dovoli zavarovanje na premoženju staršev
- predlaga sodišču, da postavi starše v položaj skrbnika glede upravljanja z otrokovim premoženjem (večja kontrola)

PROCESNI PROBLEMI

CSD mora pred upravnopravno odločitvijo o pravicah in koristih otroka pridobiti mnenje strokovne komisije in opraviti ustno obravnavo.

Strokovno komisijo imenuje strokovni svet CSD. Namen je boljše varovanje koristi otroka, uresniči pa se ta namen lahko:

- pri odločitvi o tem, pri katerem od staršev bo otrok živel, če se ne morejo sporazumeti
- pri odločitvi o odvzemu oz. omejitvi pravice do stikov tistemu, pri katerem otrok ne živi
- pri odločitvi o nesporazumu staršev o ukrepih, ki bistveno vplivajo na otrokov bodoči razvoj, če živi pri enem od njiju
- pri odločitvi o odvzemu otroka staršem
- pri odločitvi o oddaji otroka v zavod

Ukrepi sodišča

ODVZEM RODITELJSKE PRAVICE

Sodišča so dolžna upoštevati otrokovo korist.

Zakon določa razloga za odvzem:

- da roditelj hudo zanemarja svoje dolžnosti do otroka, zlasti če otroka zapusti ali sicer s svojim ravnanjem očitno pokaže, da ne bo skrbel za otroka. Gre za opustitev skrbi za otroka – npr. ne skrbi za njegovo preživljanje. ZAPUSTITEV pomeni popolno opustitev skrbi za otroka.
- da roditelj zlorablja roditeljsko pravico. Takrat, ko roditelj ne zagotavlja osnovnih pogojev za otrokov razvoj, ko dela zanj slabo, v nasprotju z njegovo koristjo, npr. okrutno ravnanje z otrokom, napeljevanje otroka k nemoralnemu življenju,...

Razlogoma je SKUPNO to, da roditelj ne izpolnjuje elementarnih zahtev skrbi za otroka, za njegovo življenje, zdravje ter vzgojo, ter tako ne zagotavlja osnovnih pogojev za zdrav telesni, duševni intelektualni in moralni razvoj otroka.

Odvzem pride v poštev kadar gre za trajnejše oz. ponavljajoče se ravnanje staršev in tudi ko gre za enkratno dejanje ali opustitev staršev. Taka dejanja so tri (enkratna dejanja):

- odvzem življenja drugemu roditelju
- streženje po življenju otroka
- seksualni zločin proti otroku

Za odvzem RP ni nujno, da je bil roditelj v času storitve prišteven.

RP se odvzame tedaj, ko ne ravna v korist otrokove osebe. Če starši kršijo otrokove premoženjske koristi, se RP načeloma ne odvzame.

Zakonu je določeno, da za posvojitev otroka NI POTREBNO soglasje roditelja, ki mu je bila odvzeta RP

DRUGI UKREPI SODIŠČA

- odločitev o varstvu in vzgoji ter o osebnih stikih otroka po razvezi oz. razveljavitvi
- odločitvi sodišča o teh vprašanih zaradi spremenjenih razmer
- omejevanje pravice staršev glede upravljanja z otrokovim premoženjem

Ureditev posegov po Konvenciji ZN

Otroka se ne sme ločiti od staršev proti njihovi volji, IZJEMA velja le tedaj, kadar pristojne oblasti odločijo, da je ločitev nujna zaradi otrokove koristi.

Po konvenciji je ločitev otroka od staršev neizogibna samo:

- če starši otroka zanemarjajo ali zlorablajo
- če starši živijo ločeno in je potrebno odločiti o otrokovem prebivališču

V postopkih za ločitev otroka od staršev imajo možnost sodelovati VSE prizadete stranke in izražati svoje mnenje. Otrok, ki je ločen od staršev, ima pravico do osebnih stikov z obema, razen če je to v nasprotju z njegovo koristjo.

Vse določbe, s katerimi se otroka izloči iz družinskega okolja, je treba preverjati in nadzorovati izvajanje ukrepa.

Prenehanje in podaljšanje roditeljske pravice

Prenehanje RP

Preneha:

- s polnoletnostjo otroka (18 let)
- lahko pa tudi, če je otrok pred 18 letom pridobil popolno poslovno sposobnost:
  - s sklenitvijo ZZ
  - po odločbi sodišča, ker je postal roditelj

Postopek za pridobitev popolne poslovne sposobnosti ureja ZNP. Začne se na predlog mladoletne osebe, ki je postala roditelj ali z njenim soglasjem na predlog CSD.

POGOJ za popolno poslovno sposobnost:

- a) mladoletna oseba telesno in duševno zrela
- b) sposobna za samostojno življenje

Oseba, ki je postala popolno poslovno sposobna (pred 18. letom) ne potrebuje več posebnega varstva, ki ji ga zagotavlja ustava.

Mejnik, ki pravno loči otroka od odraslega je pridobitev popolne poslovne sposobnosti.

- s smrtjo otroka
- s smrtjo obeh staršev
- s posvojitvijo otroka (RP pridobi posvojitelj)
- z odvzemom RP ali popolne poslovne sposobnosti obema staršema

Podaljšanje RP

Če otrok zaradi telesnih ali duševnih napak ni sposoben sam skrbeti zase, se lahko RP podaljša tudi čez otrokovo polnoletnost. Ta traja dokler ne prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila podaljšana.

O podaljšanju in prenehanju odloča SODIŠČE v NEPRAVDNEM POSTOPKU na predlog:

- enega od staršev
- socialnega varstva

Skrb za otroka, ki izhaja neposredno iz sorodstvenega razmerja starši –otrok

Tu gre za rešitve, s katerim se varuje otroka predvsem na statusnem področju.

Upravičenja staršev so npr.:

- pripoznanje nezakonskega očetovstva
- izjava nezakonske matere, da se strinja s pripoznanjem otroka
- pravica staršev, da zahtevajo razveljavitev ZZ svojega mladoletnega otroka
- starši se ne morejo odpovedati RP

Otrok imamožnot, da zve za svoj izvor: očetovstvo in materinstvo, RAZEN pri spočetju z OBMP.

DOLŽNOST PREŽIVLJANJA

Vrste preživljanja

Vzajemna dolžnost preživljanja velja:

- med starši in otroki
- pod posebnimi pogoji tudi med otrokom in zakoncem njegovega roditelja

Dolžnost preživljanja imajo starši:

- dokler imajo nad otrokom RP
- če se otrok redno šola (do 26 leta)
- če otrok zaradi telesne oz. duševne prizadetosti ni sposoben za pridobivanje in nima sredstev za življenje

Preživljajo ga v okviru skupnega gospodinjstva.

Če NE živijo skupaj, je dolžan tisti, ki otroka nima pri sebi, prispevati za preživljanje v denarju. To obsega:

- pokrivanje izdatkov za življenje
- za vzgojo
- za šolanje in izobraževanje otroka

Obseg obveznosti se ravna po potrebah otroka in po zmožnostih staršev.

VIŠINA se odmeri glede na:

- dohodek iz delovnega razmerja
- glede na vse finančne vire zavezanca (tudi potencialne) –npr. dohodki, ki jih daje kmetija, lastnina nepremičnine,...

Če ima otrok svoje dohodke od dela, je dožan prispevati za svoje preživljanje in izobraževanje, če pa so dohodki od premoženja – se uporabijo za preživljanje.

Starši so dolžni preživljati tudi svojega mladoletnega ali polnoletnega otroka, ki je sklenil ZZ, vendar samo SUBSIDIARNO: če ga zakonec ne more preživljati.

Po ZPP določi sodišče preživljanje za otroka v sodbi o razvezi ali razveljavitvi ZZ po uradni dolžnosti ali na zahtevo upravičenca (ni vezano na zahtevek glede višine).

Pri sodni ugotovitvi OČETOVSTVA sodišče odloči tudi o preživljanju otroka, če postavi tožnik ustrezní zahtevek (ni vezano na zahtevek). Če zahtevnik postavljen, lahko sodišče določi preživljanje, če glede na okoliščine primera ugotovi, da je potrebno.

OTROK lahko preživljanje zahteva s posebno tožbo.

POLNOLETNI otroci so dolžni preživljati svoje starše če:

- so ti nesposobni za delo
- če nimajo dovolj sredstev za življenje

Očim in mačeha sta dolžna preživljati mladoletne pastorki, če ti nimajo roditelja, ki bi jih lahko preživljal.

Določanje in značilnosti preživljanja

Preživnina se določi po potrebi upravičenca in po zmožnosti zavezanca. Če je zavezanec več, se breme preživljanja razdeli mednje po njihovih zmožnostih.

Mladoletnim se plačuje preživnina v denarju.

Zavezanec izbira način plačevanja (razen pri mladoletnem).

O preživnini lahko skleneta upravičenec in zavezanec dogovor pred socialnim varstvom. Če do dogovora NE pride, se preživnina zahteva s tožbo.

Ministrstvo za družino in soc. zadeve VALORIZIRA preživnino, kar pomeni da jo usklajuje z gibanjem življenjskih stroškov in osebnih dohodkov v državi.

CSD o vsaki valorizaciji obvesti zavezanca in upravičenca. Izvršilni naslov sta skupaj:

- sodna odločba ali dogovor o preživnini
- obvestilo o valorizaciji

Če je način valorizacije, določen v dogovoru, za upravičenca ugodnejši kot tisti v zakonu, se uporabi ugodnejši.

Upravičenec in zavezanec lahko od sodišča zahtevata **spremembo odločbe ali dogovora** o preživnini, če se spremenijo okoliščine, na podlagi katerih je bila izdana odločba ali sklenjen sporazum, tj. Če se spremenijo potrebe zavezanca ali zmožnosti upravičenca.

Dokler teče pravda o preživljanju, lahko sodišče izda **ZAČASNO ODREDBO** in sicer na predlog osebe, ki zahteva preživljanje oz. po uradni dolžnosti, če gre za mladoletnega.

POVRAČILA STROŠKOV

- lahko zahteva oseba, ki preživlja upravičenca namesto zavezanca
- oseba, ki je bila sicer dolžna upravičenca preživljati, vendar pa ni bila edini zavezanec

ZNAČILNOSTI PRAVICE IN DOLŽNOSTI PREŽIVLJANJA

- je zakonska pravica in dolžnost (zakon določa upravičence, zavezance in pogoje za preživljanje)
- je osebna pravica in dolžnost – ne more se prenašati na drugega, s smrtjo upravičenca ugasne. Posamezni zapadli obroki se lahko dedujejo. Preživninski zahtevki se ne more odstopiti, zastaviti ali zarubiti.
- Preživljanju se v načelu ni možno vnaprej odpovedati
- Preživljanje se prisodi SAMO na zahtevo upravičenca (**izjema** je preživljanje otrok ob razvezi ZZ – takrat je po uradni dolžnosti)
- Pravica do preživljanja ne more zastarati, lahko pa zastarajo posamezni preživninski obroki
- Preživljanje se lahko prisodi samo za naprej – od dneva ko je bil postavljen zahtevki
- Preživninska terjatev ima v izvršbi prednost pred drugimi terjatvami
- Zavezanec preživljanja ne more od upravičenca zahtevati, naj mupovrne preživljanje

PRAVNA UREDITEV REJNIŠTVA

Pojem in pogoji za rejništvo

Rejništvo = oblika družinskopravnega varstva mladoletnikov, ki se izvaja z nego, vzgojo in oskrbovanjem v tuji družini oz. pri osebah, ki niso mladoletnikovi starši, niti skrbniki, lahko pa so njegovi sorodniki.

V rejništvo odda mladoletnika CSD, ki tudi nadzoruje delo rejnika. Lahko pa ga oddajo tudi starši sami.

Rejništvo je odplačno razmerje – rejnik dobi za svoje delo rejnino.

POGOJI ZA REJNIKA IN ZA REJENCA

Pogoji za rejenca

V rejništvo se lahko da samo mladoletnika:

* če nima lastne družine

- * če iz različnih razlogov ne more živeti pri starših (težka bolezen staršev)
- * če je v socialnem okolju, v katerem živi, ogrožen njegov telesni in duševni razvoj
- * lahko tudi otroka, ki mu je zaradi telesnih ali duševnih motenj potrebno posebno usposabljanje

Pogoji za rejnika

- da rejniku ali njegovemu zakoncu ni odvzeta RP
- da sicer pri njem ni okoliščin, zaradi katerih bi bil ogrožena otrokov razvoj in izobraževanje
- predpisana je najvišja starost rejnika (60 let)
- predpisana je razlika v starosti (18 let)

NASTANEK REJNIŠTVA

Nastane z dvema aktoma:

- z odločbo CSD – ta vsebuje izrek o oddaji otroka v rejništvo in določitev rejnika
- s pogodbo – ko postane odločba pravnomočna sklence CSD z rejnikom pismeno pogodbo, v kateri se določijo medsebojne pravice in dolžnosti strank. Bistvena točka je določitev rejnine.

Otroka se odda v rejništvo samo s privoljenjem staršev oz. tistega, pri katerem otrok živi.

Privoljenje NI potrebno: (daje soglasje skrbnik)

- če je otrok staršem odvzet
- če je odvzeta RP ali poslovna sposobnost

Vsebina rejništva

Vsebina je v tem, da ima rejnik otroka pri sebi, da ga neguje in vzgaja. Otroku se tako omogoči zdrava rast, izobraževanje in skladen osebnostni razvoj in usposobitev za samostojno življenje in delo.

DOLŽNOSTI REJNIKA

Rejnik prevzame skrb za:

- varovanje otroka
- zdravje, negovanje in oskrbovanje
- vsakodnevno, redno vzgojo
- izobraževanje in usposobitev za samostojno življenje

STARŠEM je pridržana pravica, da dajo svoje soglasje za najpomembnejše vzgojne ukrepe rejnika (v primeru če je bilo potrebno njihovo soglasje za oddajo otroka).

Če ni sporazuma med otrokom in starši, odloči CSD.

Staršem ostanejo pravice:

- skrb za otrokov razvoj
- varovanje, oskrbovanje in vzgoja rejenca pri rejniku

Rejnik NE upravlja otrokovega premoženja in ne zastopa otroka v premoženjskih zadevah – to ostane staršem oz. skrbniku.

Če je bil otrok staršem odvzet, ga ne morejo zastopati v zadevah vzgoje – to potem opravi rejnik.

Starši imajo pravico do osebnih stikov z otrokom, razen če so jim le-ti prepovedani.

Rejništvo ne vpliva na medsebojno dedno pravico in na medsebojno dolžnost preživljanja med starši in otrokom.

NADZORSTVENA PRAVICA CSD

CSD:

- spremlja razvoj rejenca
- vzdržuje stike z rejencem in rejnikom
- ugotavlja, ali rejnik izpolnjuje svoje obveznosti
- opozarja rejnika na napake in daje preloge za odpravo napak
- poučuje rejnika in mu daje nasvete

Če CSD ugotovi, da rejnik ne zagotavlja otrokove koristi, razveže rejniško pogodbo.

Prenehanje rejništva

Zakon loči:

- prenehanje rejništva = le-to preneha, če:
  - prenehajo razlogi, zaradi katerih je bil oddan v rejništvo
  - ko je rejnec usposobljen za samostojno življenje. Praviloma lahko traja do 18 leta, IZJEMOMA ne preneha, če rejnec zaradi telesnih in duševnih napak ni sposoben za samostojno življenje in delo. Če prenehajo razlogi, izda CSD odločbo o prenehanju rejništva.
  - Preneha s posvojitvijo
  - Preneha s sklenitvijo ZZ
  - S smrtjo rejenca
- prenehanje rejniške pogodbe = če preneha rejniška pogodba, preneha samo konkretno rejniško razmerje, NE preneha pa rejništvo – zato mora CSD poskrbeti za oddajo otroka drugemu rejniku, če je to potrebno.

Razvezo pogodbe lahko sprovede samo CSD, in sicer, če:

- rejnik ne izpolnjuje več z zakonom določenih pogojev
- rejnikne izpolnjuje v redu svojih dolžnosti do otroka
- rejnik zahteva razvezo in se ugotovi, da ima za to pomembne razloge
- vzrok prenehanja pogodbe je tudi smrt rejnika

Uporaba določb o rejništvu v posebnih primerih varstva in vzgoje otrok pri osebah, ki niso njihovi starši

Med te primere štejemo:

- 1) Oddaja otroka v rejništvo po starših
- 2) Oddaja otroka drugi osebi ob razvezi ZZ otrokovih staršev
- 3) Oddaja otroka drugi osebi kot posledico odvzema otroka staršem
- 4) Oddaja otroka bodočemu posvojitelju (poskusna doba)
- 5) Vzgojni ukrep nastanitve mladoletnika v določeni družini na podlagi odločbe kazenskega sodišča

1) Oddaja otroka v rejništvo po starših

Ne nastane »pravo« rejništvo. Zakon določa da tudi tako rejništvo nadzira CSD, ki lahko v okviru te pravice stori ukrepe, ki so potrebni, da bi se odvrnilo ogrožanje telesnega ali duševnega razvoja otroka pri rejniku

Starši in rejnik so dolžni obvestiti CSD o oddaji otroka v rejništvo. Starši ne morejo zaupati otroka v rejništvo osebi, ki ne sme biti skrbnik (ki nima pogojev).

2) Oddaja otroka drugi osebi ob razvezi ali razveljavitvi ZZ

Izpelje se brez privoljenja staršev. Ta ukrep se uporabi, če ni nobene možnosti, da bi otrok živel pri enem ali pri drugem od staršev oz. če bi bile njegove koristi pri enem ali drugem od staršev ogrožene.

Ukrep odredi SODIŠČE v sodbi – v izreku sodbe določi to osebo. V tej točki mora tudi konzultirati CSD. Sodišče ne sme zaupati otroka v varstvo osebi, ki ne izpolnjuje pogojev, ki veljajo tudi za rejnika.

Varstvo in vzgojo nadzoruje CSD.

Oseba, ki ji sodišče zaupa otroka v varstvo in vzgojo, ima enake pravice in dolžnosti do otroka, kot jih ima rejnik v primeru rejništva brez privoljenja staršev.

Ukrep PRENEHA:

- s polnoletnostjo otroka
- s posvojitvijo
- s smrtjo otroka
- tudi z odločbo sodišča, če to zahtevajo spremenjene razmere (npr. da se lahko vrne k vsaj enemu od staršev)

3) Oddaja otroka drugi osebi v varstvo in vzgojo, ki sledi odvzemu otroka staršem

Ukrep je prisilnega značaja, opravi se brez privoljenja staršev.

Opravi ga CSD z odločbo. V izreku odločbe mora navesti konkretno osebo, kateri otroka zaupa.

Starši obdržijo:

- tista upravičenja, ki jih lahko izvršujejo, ne da bi bil ogrožen namen odvzema
- pravico do stikov, ki jo lahko CSD odvzame ali omeji, če ne bi bila otroku v korist (to je lahko v odločbi o odvzemu otroka ali v posebni odločbi)

Če CSD z ISTO odločbo odloči o odvzemu otroka in o odvzemu pravice do stikov, v odločbi NE SME navesti osebe, kateri gre otrok v varstvo in vzgojo.

Če CSD odloči o odvzemu ali omejitvi stikov s **posebno odločbo**, je v otrokovem interesu tudi odločitev, da zamenja osebo, ki ji zupa otroka v varstvo in vzgojo ter da njenega imena ne pove staršem.

PRENEHANJE – uporabijo se odločbe o rejništvu, preneha pa tudi:

- s posvojitvijo
- s smrtjo otroka

Ukrep preneha po odločbi CSD, če so prenehali razlogi.

4) Oddaja otroka bodočemu posvojitelju

Gre za »pravo« rejništvo. Ne gre za tovrstno rejništvo, če niso izpolnjeni pogoji za bodočo posvojitev. Zaradi otrokove koristi se lahko da otroka v tako rejništvo tudi še pred nastankom pogojev, vendar je treba osebo, ki želi posvojiti otroka, opozoriti, da obstaja možnost da do posvojitve morda ne bo prišlo.

Rejnik mora izpolnjevati pogoje, ki jih zakon predpisuje za posvojitelja.

5) Vzgojni ukrep nastanitve mladoletnika v določeni družini na podlagi odločbe kazenskega sodišča

Obravnavanje ukrepa spada v kazensko pravo.

PRAVNA UREDITEV SKRBNIŠTVA

Pojem, vrste in namen skrbništva

ZZZDR pozna in ureja 3 vrste skrbništva:

- skrbništvo za mladoletnike = se nadomeščata varstvo in skrb staršev, ki ne morejo, nočejo ali ne smejo skrbeti za otroka. Varstvo je celovito:
  - skrb za življenje in zdravje

- vzgoja in izobrazba
- usposabljanje za samostojno življenje in delo
- zajema tudi premoženjske pravice in interese
- skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost = polnoletne osebe.
Obsega:
  - skrb za osebo varovanca, ki se uresničuje z oskrbo
  - zdravljenje in usposabljanje za samostojno življenje
  - skrb za premoženjske in druge koristi
- skrbništvo za posebne primere = je odločilno, da oseba nima možnosti uveljavljati svoje koristi in izvrševati svoje pravice. Ne gre za celovito varstvo, gre za varstvo v omejenem obsegu. Osebi se postavi skrbnika.

Naloge socialnega varstva glede skrbništva

Ko CSD zve za osebo, ki je potrebna družbenega varstva, mora po uradni dolžnosti začeti postopek za postavitvev pod skrbništvo in hkrati nemudoma storiti vse potrebno za začasno varstvo njene osebnosti ter premoženjskih pravic in koristi.

NALOGE:

- postavitvev pod skrbništvo
- določitev skrbnika
- odločanje o obsegu skrbnikovih pravic
- dajanje soglasja za določene posle, ki jih opravlja skrbnik
- razrešitev skrbnika
- odločanje o prenehanju skrbništva
- odločanje o pravicah in koristih varovancev
- nadzor nad delom skrbnika glede osebe in premoženja varovanca

CSD je dolžan obvestiti matičarja o postavitvi določene osebe pod skrbništvo oz. o prenehanju skrbništva, da se to vpiše v rojstno matično knjigo. Če ima varovanec NEPREMIČNINE, mora obvestiti tudi sodišče, da se opravi zaznamba skrbništva v zemljiški knjigi.

Pri odločanju o pravicah, obveznostih ali pravnih koristih posameznika se uporabljajo predpisi splošnega upravnega postopka – velja za odločanje CSD pri:

- postavitvi pod skrbništvo
- imenovanju ali razrešitvi skrbnika
- odločanje o obseguskrbnikovih pravic in dolžnosti
- pravicah in koristih varovanca

CSD lahko svoje odločitve spremeni, če je to varovancu v korist in niso prizadete pravice tretjih.

PRAVNA SREDSTVA:

Redno pravno sredstvo zoper odločbe CSD je PRITOŽBA.

Zakon pa ureja tudi posebno pravno sredstvo:

- ugovor zoper delo skrbnika – rešuje jih CSD
- ugovor zoper delo CSD v zadevah opravljanja skrbništva – rešuje jih ministrstvo za Delo družino in socialne zadeve

Ugovore lahko vloži:

- varovanec, ki je to sposoben storiti
- njegovi sorodniki
- pristojni organi
- strokovne institucije

Skrbnik

Je oseba, ki ji socialno varstvo zaupa neposredno skrb za osebo, premoženje, pravice in koristi varovanca. Osebna skrb je bistvenega pomena, ki se pri mladoletnem kaže v vzgoji v najširšem smislu.

Za skrbnika postavi CSD osebo, ki je glede na osebne lastnosti primerna in sposobna opravljati to funkcijo in ki vanjo privoli.

NE SME biti oseba:

- ki ji je odvzeta RP ali nima poslovne sposobnosti
- od katere glede na okoliščine ni možno pričakovati, da bo pravilno opravljala dolžnost skrbnika

Po možnosti postavi CSD za skrbnika varovničevega sorodnika, upošteva tudi želje varovanca, če jih je sposoben izraziti in želje bližnjih sorodnikov, če je to v korist varovanca.

CSD lahko sam opravlja to dolžnost (uradno skrbništvo). To ni redna oblika skrbništva in v poštev pride le tedaj, ko CSD ne more najti za skrbnikaprimerne fizične osebe. Dolžnost skrbnika opravlja CSD po svojem delavcu.

CSD lahko zaupa dolžnost skrbnika tudi pravni osebi, npr podjetju, ki potem preko svoje osebe izvršuje skrbniške posle, v imenu in ob odgovornosti pravne osebe, ki je skrbnik. Če je oseba pod skrbništvom v vzgojnem, socialnem ali drugem zavodu, je najpogosteje skrbnik vodja zavoda (zavodsko skrbništvo). Za npr. premoženjske koristi pa CSD postavi posebnega skrbnika.

DOLŽNOSTI SKRBNIKA

Je dolžan vestno in skrbno opravljati svoje dolžnosti.

- je samostojen, čeprav dela pod nadzorstvom CSD
- prosto presoja, v čem je v dani situaciji varovančev interes
- CSD mu lahko svetuje, ne more pa mu dajati ukazov ali obveznih navodil
- Mora poročati CSD – v poročilu morajo biti podatki o skrbi za osebo varovanca in njegovo premoženje
- Mora dati CSD račun o svojem delu vsako leto in tudi občasno, če CSD tako zahteva

Samostojnost skrbnika ima za posledico osebno odgovornost skrbnika. Če protipravno povzroči varovancu škodo, jo mora povrniti.

Za svoje delo ne dobi plačila, lahko pa mu CSD določi nagrado. Upravičene stroške mu mora CSD povrniti.

PRENEHANJE FUNKCIJE:

- če ga CSD zamenja, ker ugotovi, da pri njem obstajajo okoliščine, zaradi katerih en bi smel biti skrbnik ali ker ugotovi, da funkcije opravlja v redu
- če ga CSD na njegovo zahtevo razreši skrbnišk dolžnosti
- če umre

Skrbništvo za mladoletnike

POSTAVITEV MLADOLETNIKA POD SKRBNIŠTVO IN DOLOČITEV SKRBNIKA

Mladoletnika postavi CSD pod skrbništvo:

- če nobeden od staršev ni živ ali znan
- če je obema odvzeta RP ali poslovna sposobnost
- če sta oba roditelja zaradi dejanskih ovir (bolezni, odsotnost,..) zadržana izvrševati RP

Odločba CSD vsebuje praviloma tudi izrek o določitvi skrbnika.

Ko CSD uvede postopek, lahko izdačasne ukrepe za varstvo mladoletnikove osebe in premoženja. Postopek za postavitv mladoletnika pod skrbništvo in za postavitev skrbnika je NUJEN.

Dolžnosti in pravice skrbnika

Skrbnik opravlja neposredno večino tistih dolžnosti in pravic, ki so vsebina RP:

- varstvo in vzgoja mladoletnega
- upravljanje njegovega premoženja
- zastopanje v osebnih in premoženjskih zadevah

Skrbnik pa NI DOLŽAN:

- varovanca preživljati
- imeti varovanca pri sebi

VARSTVO IN VZGOJA

Ti dve dolžnosti zajemata:

- namestitev mladoletnega varovanca in nadzor nad njegovim gibanjem
- skrb za njegovo življenje in zdravje
- za njegovo vzgajanje, šolanje in izobrazbo
- usposobitev za samostojno življenje in delo

Če skrbnik nima varovanca pri sebi, je dolžan poskrbeti za njegovo namestitev pri rejniku, v zavodu ali domu. S pomočjo CSD mora preskrbeti sredstva za preživljanje – velja posebno za sredstva iz naslova preživnine od staršev in iz socialne varnosti (otroški dodatek,...)

Pomembnejše ukrepe izpelje skrbnik samo s privolitvijo CSD. Taki ukrepi so:

- oddaja mladoletnika v vzgojni zavod ali tretji osebi (skrbniku)
- odločitev, da mladoletnik preneha s šolanjem ali sprmeni vrsto izobraževanja
- odločitev o izbiri poklica ali o opravljanju njegovega poklica

Skrbnik uživa pravno varstvo – osebo, ki mu protipravno krati pravico varovanja in vzgoje, lahko toži in vrnitev varovanca. Protipravni odvzem varovanca je kaznivo dejanje.

UPRAVLJANJE PREMOŽENJA

CSD izroči skrbniku otrokovo premoženje v upravljanje potem, ko je bilo stanje premoženja ugotovljeno na podlagi popisa in približne ocene vrednosti. Stanje obprezemu upravljanja je osnova za polaganje računa o upravljanju premoženja.

Skrbnik samostojno opravlja vsa dejanja v okviru rednega poslovanja in upravljanja premoženja, posle, ki presegajo ta okvir, pa mora odobriti CSD.

Skrbnik sme samo s privolitvijo CSD:

- odtujiti ali obremeniti varovančeve nepremičnine
- odtujiti premičnine večje vrednosti ali razpolagati s premoženjskimi pravicami večje vrednosti
- odpovedati se dediščini ali volilu oz. odkloniti darilo
- storiti druge ukrepe če tako zakon določa

CSD privoli v posel, če je varovancu v korist ali potrebno zaradi njegovega preživljanja.

Posel, ki ga sklene brez privolitve CSD, je NEVELJAVEN. Dokler traja negotovost, ali bo posel odobren ali ne, pa je spodbojen.

Varovanec, ki dopolni 15 let in je zaposlen, lahko samostojno, brez sodelovanja skrbnika, upravlja in razpolaga s svojim osebnim dohodkom (kakršenkoli zaslužek, pridobljen z delom), mora pa prispevati za svoje preživljanje in izobraževanje.

ZASTOPANJE

Z zastopanjem omogoča skrbnik varovancu nastopanje v pravnem življenju – na osebnem in premoženjskem področju.

Za veljavnost poslov, ki jih sklene v imenu in za račun varovanca, mora imeti skrbnik privoljenje CSD.

NE MORE ZASTOPATI mladoletnika:

- pri tistih dejanjih, kjer je potrebna osebna odločitev mladoletnika
- če je varovanec kljub mladoletnosti postal popolnoma poslovno sposoben
- če je varovanec dopolnil 15 let – lahko sklepa sam, ampak potreba je privolitev skrbnika (oz. CSD, če tudi skrbnik ni dovolj kompetenten)

Omejitve poslovne sposobnosti pri mladoletniku pod skrbništvom in pri mladoletniku pod RP so v bistvu enake!

Posel, ki ga sklene varovanec, ki je dopolnil 15 let brez privoljenja skrbnika (pa se to zahteva) je neveljaven. Če gre za dvostranski posel, je v času negotovosti posel spodbojen.

Glede zastopanja mladoletnika v pravnem postopku velja isto kot z mladoletnika pod RP!

Skrbnik lahko sklene pravni posel z mladoletnim varovancem le tedaj, če CSD ugotovi, da je to varovancu v korist in v ta posel privoli. CSD mora postaviti posebnega, kolizijskega skrbnika.

Pravice in dolžnosti mladoletnega varovanca

Praviloma enake, kot tiste, za katerega skrbijo starši.

Ker skrbnik ni dolžan preživljati varovanca, le-ta tudi ne more od skrbnika zahtevati preživljanja.

Mladoletnik je dolžan:

- izpolnjevati skrbnikove odločitve, navodila in nasvete
- živeti tm, kjer skrbnik (s soglasjem CSD) določi
- zaposleni mora prispevati za svoje preživljanje in vzgojo

Prenehanje skrbništva

- ko postane varovanec polnoleten
- če pred polnoletnostjo pridobi popolno poslovno sposobnost s sklenitvijo ZZ
- po odločbi sodišča, če je postal roditelj (popolna posl. Sposobnost)
- s posvojitvijo
- če RP ali njeno izvrševanje spet oživi
- če varovanec umre

Skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost

Odvzem poslovne sposobnosti

Razlogi za odvzem:

- napake razuma, volje ali značaja (duševna bolezen, zloraba, zapravljivost, alkohol,...)
- težje telesne napake (gluhonemost, slepota, gluhost)

Sodišče odvzame poslovno sposobnost (glede na to, koliko je oseba sposobna skrbeti zase, na to pa vpliva intenziteta in vrsta vzroka za nesposobnost):

- popolnoma = oseba ima položaj mladoletnika pod skrbništvom, mlajšega od 15 let
- deloma = položaj mladoletnika pod skrbništvom, ki že ima 15 let

O odvzemu odloča sodišče v NEPRAVDNEM postopku.

Uvedbo postopka lahko zahtevajo:

- zakonec ali zunajzakonski partner
- določeni sorodniki prizadete osebe
- CSD
- Tudi prizadeta oseba, če ve za kaj gre

Postopek mora uvesti sodišče tudi po URADNI DOLŽNOSTI. Sodišče odloči n podlagi:

- izpeljanih dokazov
- izvidov in mnenj izvedencev

Če je treba TAKOJ poskrbeti za osebo, pravice in koristi prizadetega, postavi CSD na predlog sodišča prizadeti osebi začasnega skrbnika. Oseba dobi položaj mladoletnika pod skrbništvom, ki je star več kot 15 let. Dolžnost ZAČASNEGA SKRBNIKA preneha, ko dobi varovanec stalnega skrbnika ali ko postane pravnomočna odločba sodišča, da ni razloga za odvzem poslovne sposobnosti.

Postavitev pod skrbništvo in določitev skrbnika

Takoj ko CSD dobi pravnomočno odločbo sodišča o odvzemu poslovne sposobnosti.

Sodišče je dolžno poslati odločbo CSD takoj, ko postane pravnomočna.

Dolžnosti in pravice skrbnika

- varuje osebnost varovanca
- varuje njegove premoženjske in drugepravice in koristi
- skrbi za osebnost varovanca
- prizadeva si, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bila odvzeta poslovna sposobnost
- da varovanec ozdravi, se rehabilitira in usposobi za samostojno življenje

OBSEG PRAVIC

Odvisen je od tega, ali je poslovna sposobnost odvzeta:

- popolnoma = skrbnik ima pravice in dolžnosti skrbnika mladoletnika, ki še ni dopolnil 15 let. Skrbnik V CELOTI nadomešča voljo varovanca.
- delno – prav. In dolž. Skrbnika mladoletnika, starejšega od 15 let, z RAZLIKO, da lahko CSD odloči, katere posle sme opravljati samostojno. Skrbnik voljo varovanca samoDOPOLNJUJE, kar pomeni, da varovanec sklepa pravne posle sam, vendar je za veljavnost potrebna privolitev skrbnika, včasih pa tudi CSD. Varovanec je pravdo sposoben v mejah svoje poslovne sposobnosti – lahko se pravda v poslih, ki jih lahko sklepa sam.

Prenehanje skrbništva

Preneha, če se osebi vrne poslovna sposobnost – to stori sodišče po izpeljanem postopku, va katerem ugotovi, da je prenehal razlog za odvzem.

Sodišče lahko glede na razlog samo spremeni popolni odvzem v delnega.

Odločbo o vrnitvi pošlje CSD, le-to pa nato odpravi skrbništvo.

Preneha tudi s smrtjo varovanca.

Skrbništvo za posebne primere

Primeri postavitve posebnega skrbnika

S posebnimi določbami zagotavlja zakon skrbniško varstvo:

1) Odsotni osebi

Postavi CSD osebi, če njeno bivališče ni znano in če nima zastopnika.

Razlog:

- treba je poskrbeti za pravice odsotnega
- treba je poskrbeti za pravice tretje osebe, ki ji grozi nevarnost škode zaradi tega, ker odsotni ne more delovati

Dediču, katerega prebivališče ni znano se postavi skrbnika, da poda zanj dedno izjavo.

2) Neznanemu lastniku premoženja

Postavi CSD, kadar je potrebno skrbeti za premoženje. Sodišče postavi začasnega skrbnika zapuščine, če so dediči neznani ali je neznano njihovo prebivališče.

3) Kolizijskemu skrbniku

Postavi CSD:

- mladoletniku pod RP kadar pridejo njegovi interesi v navzkrižje z interesi staršev ali skrbnika
- mladoletnemu ali polnoletnemu varovancu v istem primeru kot prva alineja
- kadar pridejo v navzkrižje interesi otrok, nad katerimi ima ista oseba RP – vsakemu svojega kolizijskega zastopnika

4) Tujemu državljanu

Postavi CSD, kadar je to potrebno zaradi varstva njegove osebnosti, pravic in koristi. Vsi ukrepi imajo začasni značaj.

Skrbnika postavi npr.:

- pravno sodišče prve stopnje tožencu, če bi postopek za zakonitega skrbnika predolgo trajal
- zapuščinsko sodišče, če so dediči neznani, ali neznano njihovo prebivališče
- organ postopka o denacionalizaciji, če je upravičenec do denacionalizacije umrl

Skrbnika lahko postavi CSD tudi v sledečih primerih:

- spočetemu, a še nerojenemu otroku
- težko bolni, telesno ali duševno prizadeti osebi, katere stanje ni tako, da bi ji bilo treba odvzeti poslovno sposobnost (npr. slepota)
- odsotni osebi, katere bivališče pa je znano ali zaporniku
- otroku, čigar staršem je CSD odvzelo pravico da ga zastopajo

Prenehanje skrbništva za posebne primere

Preneha, ko preneha potreba, da bi skrbnik še nadalje varoval pravice in koristi posameznika:

- odsotna oseba se je pojavila
- pojavil se je lastnik stvari,....

ZRIPS – Zakon o registraciji istospolnih skupnosti

Sprejet v Sloveniji – 2005. Je v primerjavi z ZZZDR dokaj nesistematičen.

Registrirana istospolna partnerska skupnost je urejena skupnost dveh žensk ali dveh moških.

Pravne posledice registracije

- oseba se registrira pred uradno osebo upravne enote – obvezna svobodna privolitev
- priče niso predpisane
- registracija je nastala:
  - ustno soglasje
  - podpis izjave o registraciji = s tem je skupnost registrirana
  - izjava se vpiše v register istospolnih skupnosti, ki ga vodi upravna enota
    - sama izbirata kraj oz. upravno enoto za sklenitev, vendar morata registracijo tej upravni enoti prijaviti VSAJ 30 DNI prej

Pogoji za sklenitev registracije

- polnoletnost
- ne sme že obstajati ZZ ali druga življenjska skupnost
- ne smeta biti sorodnika
- ne sme biti v razmerju posvojitelj / posvojenec
- ne sme biti v razmerju skrbništva / rejništva (dokler traja skrbništvo / rejništvo)
- mora biti razsoden in ne težje duševno prizadet
- privolitev v registracijo mora biti svobodna
- vsaj en od partnerjev mora biti državljan RS

Spodbojnost

Če niso polnoletni ali če so nerazsodni = taka skupnost je spodbojna. Tožiti je treba na razveljavitev.

SPODBIJA LAHKO:

- partnerja
- vsak, ki ima pravni interes
- državni tožilec – če niso izpolnjeni pogoji za sklenitev
- starši - če je registracijo sklenila mladoletna oseba

Tožba za razveljavitev se lahko vloži tudi po prenehanju skupnosti, ČE ni šlo za izraz svobodne volje ter če niso bili izpolnjeni pogoji za sklenitev.

Sodišče odloča in če ugotovi, da je eden od partnerjev vedel za razlog za razveljavitev, to vpliva na dedovanje. Če je skupnost razveljavljena, preneha učinek skupnosti z dnem, ko je bila razveljavljena.

Posledice razveljavitve

So enake, kot če skupnost preneha na poseben način z odločbo.

Pravne posledice veljavne registracijske skupnosti

Tudi tu se posledice delijo na:

- osebne
- premoženjske

a) OSEBNE

- spremeni se status
- moralne dolžnosti (spoštovanje,...)
- pravica do preživljanja – to preživljanje se lahko izsili s tožbo – pravico ima če:
  - ne dobi dela
  - je nesposoben za delo
  - če nima dovolj sredstev za življenje in jih ne more dobiti iz svojega premoženja in s svojim delom

b) PREMOŽENJSKE

- kažejo se v pravnem režimu
- skupno premoženje – kot pri ZZ – ne moreta se dogovoriti drugače

- pravni posli morajo biti sklenjeni v obliki notarskega zapisa
- skupno premoženje delita:
  - ob prenehanju registracije
  - lahko v času trajanja registracije
- skupno premoženje upravljata skupaj, lahko pa le eden od njiju – POSEBNO zakon določa, da je tak **dogovor v obliki notarskega zapisa** + upoštevati mora koristi drugega partnerja

Premoženje, ki ga ima partner ob registraciji, ostane njegova last in z njim samostojno razpolaga.

Premoženje, ki ga partnerja ustvarita z delom v času trajanja skupnosti je njuno SKUPNO premoženje.

Partner ne more razpolagati s svojim nedoločenim deležem na skupnem premoženju s pravnimi posli med živimi, zlasti ga ne more odsvojiti ali obremeniti.

Pravice na nepremičninah, ki so skupno premoženje, se vpišejo v zemljiško knjigo na ime OBEH partnerjev kot skupno premoženje po nedoločenih deležih.

ODGOVORNOST ZA OBVEZNOSTI – VELJA ISTO KOT ZZ – isto velja pri VIŠINI DELEŽA.

Pogodbe o urejanju premoženjskih razmerij med partnerjema, morajo biti sklenjene v obliki NOTARSKEGA ZAPISA.

Stanovanjsko varstvo

Stanovanje, ki je v SKUPNI lasti, je predmet tega varstva. S tem stanovanjem brez soglasja drugega, partner ne more razpolagati.

Najemnik ne sme odpovedati najemne pogodbe – zahteva se soglasje.

Soglasje mora biti v pisni obliki.

Če se partnerja ne moreta sporazumeti o oddaji stanovanja ali o odpovedi najemne pogodbe, odloča o tem sodišče v NEPRAVDNEM postopku.

Bolezen

V primeru bolezni ima partner obolelega partnerja pravico biti obveščen o bolezni, poteku, zdravljenju in drugih podatkih v zvezi z boleznijo.

Če je bil hospitaliziran, ima drugi pravico do obiskov obolelega, razen če je to proti predpisom bolnice.

Po splošni pravici je odrasla oseba avtonomna in sama odloča. Če ni pri zavesti, zdravnik opravi poseg brez da bi (če je nujen poseg) klical zakonca.

Dedovanje

Partnerji so zelo omejeni.

Zakon ločuje:

Partner ima pravico do dedovanja deleža na skupnem premoženju:

- c) deduje skupaj z otroci umrlega po enakih delih
- d) če ni otrok, vse dobi partner

Posebno premoženje umrlega – deduje po splošnih predpisih – dedujejo samo otroci, če ni otrok pa starši.

ZRIPS NE UREJA NUJNEGA DELEŽA!

Partner nima dedne pravice na deležu skupnega premoženja če:

- je bila skupnost razveljavljena ali je prenehala v skladu z določbami ZRIPS
- če je skupnost trajno prenehala po krivdi preživelega partnerja ali v sporazumu z zapustnikom

Prenehanje skupnosti

Preneha:

- z razveljavitvijo - na podlagi pravnomočne odločbe
- s smrtjo ali razglasitvijo partnerja za mrtvega

- posebna odločba o prenehanju skupnosti:
  - izda upravni organ, kjer sta se registrirala
  - poda eden ali oba partnerja na predpisanem obrazcu
  - vpiše v register istospolnih skupnosti v 7 dneh po pravnomočnosti odločbe
  - kdaj se lahko vloži, je razvidno iz preživnine (32 čl.)
  - skupnost preneha z dnem pravnomočnosti odločbe
  - ko je odločba izdana, obstaja **pravica do preživljanja** – tožbo mora vložiti v **roku 6 mesecev** in za to morajo obstajati pogoji.

PRAVICA DO PREŽIVNINE – glej pod osebne pravice (zgoraj)

Partnerja lahko v primeru prenehanja skupnosti skleneta sporazum o preživnini v obliki IZVRŠLJIVEGA NOTARSKEGA ZAPISA.

Preživnina se plačuje v mesečnem znesku, partnerja pa se lahko dogovorita tudi za drugačen način (isto kot ZZ).

Preživnina

Ni možno, da bi se preživnini odpovedala ali se sporazumela.

Preživnina se valorizira.

Preživnina preneha:

- če partner dobi premoženje
- če sklene novo skupnost

SPREMEMBA PREŽIVNINE IN USKLADITEV PREŽIVNINE – isto kot ZZ

Partner sme po prenehanju skupnosti zahtevati preživnino le, če so pogoji za preživljanje obstajali že v času prenehanja skupnosti in obstajajo tudi, ko partner zahteva preživnino.

Delitev premoženja in stanovanja

Velja enako kot pri ZZ.

Če skupnost preneha, se morata dogovoriti kdo bo ostal in kdo bo postal (enako kot ZZ).

Enako velja za najemno pogodbo.

EVROPSKA KONVENCIJA O URESNIČEVANJU OTROKOVIH PRAVIC (MEKUOP) – 27. poglavje ZPP

Ureja Pravice otrok v posameznih postopkih.

KOP – otrok ima pravico do izražanja svojega mnenja – neposredno preko zastopnika ali drugega organa.

To pravico ima v VSEH postopkih v zvezi z njim. To pravico je dopolnila MEKUOP = otroci morajo biti obveščeni o vseh postopkih, ki jih zadevajo, ter v teh postopkih smejo tudi sodelovati, kar pomeni, da se z njim posvetujejo in da izrazi svoje mnenje. Ter da je obveščen o možnih posledicah upoštevanja tega mnenja in o možnih posledicah kakršne koli odločitve.

Posebej je izpostavila pravico do POSEBNEGA ZASTOPNIKA v postopku. V vseh državah mora biti ta pravica nujni standard. Lahko ga dobi:

- ko je KOLIZIJA interesov med otrokom in njegovim zastopnikom
- kadar to zahteva otrokova korist, tudi če ni kolizije interesov

Države so zavezane:

- da otroku priznajo pravico do vseh ustreznih informacij
- da ima otrok pravico, da se z njim posvetujejo
- da otrok v postopku izrazi svoje mnenje

- da je otrok obveščen o možnih posledicah upoštevanja tega mnenja in možnih posledicah odločitve

Države preučijo, da otroku priznajo:

- pravico zaprositi za ustrezno osebo, ki si jo sam izbere, da mu pomaga izraziti mnenje
- da se otroku priznajo vse pravice, ki jih imajo stranke v postopku

Slovenija je MEKUOP ratificirala.

V Sloveniji je določeno (veljajo določila konvencije):

- odločanje o vzgoji in varstvu – odloča **sodišče v pravnem postopku**
- posvojitev – odloča **CSD po upravnem postopku**
- skrbništvo – odloča **CSD po upravnem postopku**
- določitev preživnine – odloča **sodišče v pravnem postopku**
- postopki upravljanja otrokovega premoženja – mišljeni ukrepi, ko starši ne upravljajo otrokovega premoženja primerno. Lahko sami razpolagajo s plodovi in dohodki, ne smejo pa z glavnico.

Če starši ne upravljajo korektno:

- **CSD** lahko zahteva da predložijo račun o upravljanju otrokovega premoženja – **upravni postopek**
- CSD lahko predlaga **sodišču**, da jih postavi v položaj skrbnika, ker so tako bolj nadzorovani – **nepravdni postopek**
- **Sodišče** na predlog CSD odredi zavarovanje na premoženje staršev – iz tega se potem odplača škoda na otrokovem premoženju – **nepravdni postopek**

UPRAVNI POSTOPEK ne daje otroku kakšnih posebnih pravic:

- omogoča kolizijskega skrbnika
- otrok ima položaj stranke, če ima možnost udeleževati se postopka zaradi svojih pravic
- otrok ne more sam sprožiti postopka – nima procesne sposobnosti pred 18 letom

PRAVICE V PRAVDNEM POSTOPKU

Pravdni postopek je, ko sodišče odloča o zakonskih sporih:

- spori o razveljavitvi ali razvezi ZZ
- spori iz razmerij med starši in otroki:
  - spodbijanje očetovstva, materinstva
  - vzgoja in varstvo
  - preživljanje
  - otrokovi stiki

Pravice otroka v pravnem postopku

- sodišče lahko otroku postavi zastopnika:
  - a) ko gre za kolizijo interesov
  - b) ko je to otroku v korist
- otrok ima možnost, da v postopku samostojno nastopa če je star 15 let in je rzsoden
- če je pravdo začel zakoniti zastopnik, se lahko otrok odloči, da bo pravdo za naprej prevzel sam (15 let + rzsodnost)

- Ko gre za vzgojo in varstvo + otrokove stike (s starši in drugimi osebami) = treba otroka obvestiti (oz. ga povabiti na neformalni razgovor) naj se o tem izjavi (to je njegova pravica)
- Neformalni razgovor se opravi na sodišču ali zunaj sodišča s posredovanjem CSD ali šolskega svetovalca
- Ob neformalnem razgovoru je navzoč tisti, ki mu otrok zaupa in ga sam izbere (zaupnik)
- Razgovor se lahko zvočno snema, potem se o tem sestavi zapisnik, ki se ga staršem ne pokaže ČE NI v otrokovo korist
- Če je otrok izrazil mnenje, mu sodišče izda odločbo, na katero ima možnost pritožbe

Pravice otroka v nepravdnem postopku

Sodišče odloča o:

- omejitev pravic staršev pri upravljanju z otrokovim premoženjem
- pravila za roditeljsko pravico (odvzem in vrnitev) = določajo, da lahko otrok sam vloži predlog, če je star 15 let in razsoden oz. ima pravico do mnenja.

Če NI vložil predloga, ni udeleženec in nima pravice do mnenja.

Pri podaljšanju RP – zaslišanje otroka.

KDAJ JE PRAVDNI, NEPRAVDNI POSTOPEK, NOTAR, UPRAVNI POSTOPEK?

1) NOTAR

- preživnine med zakoncema v obliki notarskega zapisa (sporazum)
- sporazum, kdo bo po razvezi ZZ ostal oz postal najemnik najetega stanovanja
- sporazum o delitvi skupnega premoženja
- preživljanje staršev po polnoletnem otroku

2) PRAVDNI POSTOPEK (SODIŠČE)

- vzgoja in varstvo (ob sporu)
- preživljanje
- stiki (če so SKUPAJ z vzgojo in varstvom)
- ugotavljanje materinstva / očetovstva
- spodbijanje materinstva / očetovstva
- tožba za razvezo ZZ

3) NEPRAVDNI POSTOPEK (SODIŠČE)

- izvrševanje RP
- odvzem / vrnitev RP
- stiki (samostojno)
- postavitve staršev v položaj skrbnika
- odreditev zavarovanja na premoženje staršev
- odvzem / vrnitev poslovne sposobnosti (odraslih)
- podaljšanje RP
- zahteva za delitev skupnega premoženja
- kdo ostane v skupnem stanovanju po razvezi ZZ

4) UPRAVNI POSTOPEK (CSD)

- posvojitev
- rejništvo
- skrbništvo
- ukrepi za poseg v RP – 119čl. Po splošnih pooblastilih:
  - odvzem otroka
  - namestitev k tretji osebi
  - oddaja v zavod zaradi vedenjskih motenj otroka

IZPITNA VPRAŠANJA

1) Kateri organ in po kakšnem postopku odloča o odvzemu roditeljske pravice? Ali so po odvzemu RP starši še dolžni preživljati otroka, ki je bil po odvzemu RP nameščen k rejniku?
Odgovor: Odloča sodišče, v nepravdnem postopku. Starši so dolžni preživljati otroka zato, ker prenehanje RP še ne pomeni prenehanja preživljanja. Otroka se preživlja do posvojitve.

2) Zakonec ne more razpolagati z nedoločnim deležem na skupnem premoženju s pravnimi posli med živimi. Pravni posel, sklenjen v nasprotju s tem je ničen.

3) Ali je zunajzakonski partner po smrti svojega partnerja še naprej dolžan preživljati otroka svojega partnerja? Do katerega leta?

Odgovor: Da, do 18 leta, če sta ob smrti partner in otrok živela skupaj.

4) Zakonca sta se odločila, da bosta kupila avto. Ugotovila sta, da njuni prihranki skupnega premoženja ne zadoščajo, zato je mož v banki zaprosil za kredit, ki ga je odplačeval od svoje plače in s katerim sta pokrila ostali del kupnine. Nekaj mesecev po nakupu novega avta sta se razvezala. Mož je ob delitvi skupnega premoženja dokazal, da je v skupno premoženje prispeval 70% sredstev. V kakšnem razmerju bosta zakonca po razvezi prispevala k poplačilu preostalega dela kredita?

Odgovor: Deli se na 70/30, ker je mož dokazal, da je prispeval 70%. Avto je del skupnega premoženja in se deli 70/30. Gre za delež na celotnem skupnem premoženju.

5) Pod katerimi pogoji se preživnina za nepreskrbljenega zakonca lahko zahteva po pravnomočnosti razveze ZZ?

Odgovor: v roku 1 leta, če so bili pogoji takrat in obstajajo tudi sedaj.